

**BALANȚA DE PLĂȚI
ȘI POZIȚIA INVESTIȚIONALĂ
INTERNACIONALĂ A ROMÂNIEI**

RAPORT ANUAL

2003

Notă

Redactarea Raportului anual 2003 – Balanța de plăți și poziția investițională internațională a României a fost finalizată la data de 1 noiembrie 2004, pe baza datelor statistice disponibile la data de 15 iunie 2004.

Unele date statistice au caracter provizoriu, urmând a fi revizuite în publicațiile ulterioare ale Băncii Naționale a României.

Sursa datelor statistice a fost indicată expres numai atunci când acestea au fost furnizate de alte instituții.

Redactarea a fost realizată de Direcția Statistică; traducerea în limba engleză și tehnoeditarea au fost realizate de Direcția Studii și Publicații.

Reproducerea publicației este interzisă, iar utilizarea datelor în diferite lucrări este permisă numai cu indicarea sursei.

*Banca Națională a României, Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București
tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52
internet: <http://www.bnro.ro>*

CUPRINS

PRINCIPALELE EVOLUȚII ÎNREGISTRATE ÎN ANUL 2003	5
I. Contextul internațional	5
II. Evoluția sectorului extern al economiilor în tranziție din Europa Centrală și de Est	7
III. Evoluția economiei românești în anul 2003	10
IV. Evoluția balanței de plăți și a poziției investiționale internaționale a României în anul 2003	11
A. Balanța de plăți	11
1. Contul curent	12
1.1. Balanța comercială (bunuri și servicii)	12
1.1.1. Balanța comercială (bunuri)	13
1.1.1.1. Structura și orientarea geografică a exportului	15
1.1.1.2. Structura și orientarea geografică a importului	19
1.1.1.3. Structura pe valute și eficiența comerțului exterior	21
1.1.1.4. Contribuția sectorului privat	22
1.1.1.5. Importul net de produse energetice	23
1.1.2. Balanța serviciilor	23
1.1.2.1. Serviciile de transport	24
1.1.2.2. Serviciile de turism – călătorii	24
1.1.2.3. Alte servicii	25
1.2. Balanța veniturilor	26
1.3. Balanța transferurilor curente	27
2. Contul de capital și financiar	28
2.1. Investiții directe	29
2.2. Investiții de portofoliu	30
2.3. Finanțarea deficitului de cont curent	31
B. Poziția investițională internațională a României	32
1. Caracterizare generală	32
2. Structura poziției investiționale internaționale	36
2.1. Investiții directe	36
2.1.1. Active externe	36
2.1.2. Pasive externe	37
2.2. Investiții de portofoliu	37
2.2.1. Active externe	38
2.2.2. Pasive externe	38
2.3. Alte investiții	38
2.3.1. Active externe	39
2.3.2. Pasive externe	41
2.4. Active de rezervă (BNR)	46

Grafice

Secțiune statistică

PRINCIPALELE EVOLUȚII ÎNREGISTRATE ÎN ANUL 2003

I. Contextul internațional*

Economia mondială a început să se revigoreze în a doua jumătate a anului 2003, o dată cu disiparea incertitudinilor produse de conflictul din Irak, astfel că pe ansamblul anului s-a înregistrat o rată de creștere economică de 3,9 la sută, superioară celei din anul 2002. Comerțul internațional a continuat să se intensifice în anul 2003 (înregistrând o rată de creștere de 4,5 la sută, comparativ cu 3,1 la sută în anul precedent), simultan cu accelerarea fluxurilor internaționale de capital, la nivel mondial conturându-se un mediu economic favorabil. Reluarea creșterii economice globale a fost stimulată de revigorarea economiei **Statelor Unite ale Americii**, de revenirea ciclică a economiei japoneze, de corelarea ciclurilor economice britanic și american, precum și de ritmurile susținute de creștere economică înregistrate în China și India. În schimb, **zona euro** a cunoscut o atenuare a creșterii economice, sub impactul impulsului redus al cererii interne și al limitării exporturilor – efect al aprecierii accentuate a euro. Pe ansamblul **Europei Centrale și de Est**, activitatea economică s-a consolidat, creșterea reală a PIB (3,8 la sută) fiind susținută, ca și în anul precedent, de cererea internă.

În **Statele Unite ale Americii** creșterea economică a continuat să se accelereze în anul 2003 (3,1 la sută, comparativ cu 2,2 la sută în anul precedent), în special sub influența expansiunii consumului privat. Investițiile și consumul guvernamental au înregistrat rate pozitive de creștere, în condițiile unor dobânzi scăzute și ale unui volum semnificativ al cheltuielilor militare. În schimb, exportul net de bunuri și servicii a avut o contribuție negativă la realizarea produsului intern brut, în contextul creșterii mai rapide a importurilor comparativ cu exporturile. Deficitul contului curent s-a accentuat, atingând 4,9 la sută din PIB în anul 2003, comparativ cu 4,6 la sută în anul precedent, pe seama adâncirii deficitului bugetar până la 5,1 la sută din PIB.

Japonia a continuat în anul 2003 trendul economic ascendent început în anul anterior, înregistrând o rată de creștere a PIB de 2,7 la sută. Exporturile japoneze – principalul motor al creșterii – au fost stimulate îndeosebi de consolidarea cererii de import a Statelor Unite și Chinei. **Economiile emergente din Asia** au consemnat o rată de creștere de 7,2 la sută, superioară celei din anul precedent. Expansiunea a fost determinată în principal de China și India, care au înregistrat rate de creștere de 9 la sută și respectiv 6 la sută, sub impulsul consolidării cererii interne. Economiile din această regiune au beneficiat și de efectele excedentelor de cont curent, care au permis acumularea unor rezerve valutare considerabile (China, Hong Kong, Republica Coreea, Singapore și Taiwan).

* Surse: ECB, *Annual Report*, 2003; *Economic Survey of Europe*, No. 1, 2/2004; *ECB Monthly bulletins*, 2004; *Central banks website*.

America Latină a depășit recesiunea din anul precedent, consemnând o rată de creștere economică de 1,5 la sută, determinată în principal de creșterea cu peste 7 la sută a economiei argentine. Această evoluție s-a datorat revigorării exporturilor (îndeosebi a celor destinate Chinei și Statelor Unite ale Americii), al căror nivel record a condus la înregistrarea primului excedent al contului curent din ultimii 50 de ani.

În **zona euro**, creșterea economică a continuat să se atenueze în anul 2003, ajungând la 0,4 la sută, de la 0,8 la sută în anul precedent, datorită influenței negative a exportului net – în condițiile în care exporturile s-au plafonat, iar importurile s-au majorat ca efect al aprecierii euro. Încetinirea activității economice a condus la deteriorarea poziției fiscale, reflectată în creșterea ponderii deficitului bugetar în PIB de la 2,3 la sută în anul 2002 la 2,7 la sută, cele mai ridicate niveluri înregistrându-se în Franța și Germania. Concomitent, ponderea datoriei publice în PIB s-a majorat de la 69,2 la sută la 70,4 la sută. Rata medie a inflației – măsurată prin indicele armonizat al prețurilor de consum – a fost de 2,1 la sută, în ușoară scădere față de anul 2002, datorită reducerii prețului mondial al țițeiului. Rata standardizată a șomajului a înregistrat o valoare medie de 8,8 la sută, cu 0,4 puncte procentuale peste nivelul din anul precedent, în corelație cu trendul economic. Contul curent agregat al zonei euro a înregistrat un excedent de 26,1 miliarde euro, comparativ cu 54,5 miliarde euro în anul 2002; această evoluție s-a produs pe fondul reducerii excedentului balanței comerciale, concomitent cu creșterea deficitului transferurilor curente. Investițiile directe nete au consemnat ieșiri de aproximativ 10 miliarde euro (duble față de anul 2002), în timp ce influxurile nete din investiții de portofoliu s-au redus considerabil (de la 109,9 miliarde euro la 15,4 miliarde euro), ca urmare a majorării cumpărărilor de obligațiuni efectuate de către rezidenții zonei euro.

Economiile **țărilor în tranziție** au cunoscut în anul 2003 o accelerare a ritmului de creștere economică până la 3,8 la sută. Principala sursă a creșterii PIB a fost, ca și în anul 2002, cererea internă, în timp ce exportul net a avut în general o contribuție negativă, cu excepția Poloniei și a Slovaciei. Dinamica economiei Europei Centrale și de Est s-a accentuat comparativ cu anul precedent (de la 3 la sută la 3,9 la sută), fiind impulsionată de performanța economiei poloneze (cu o rată de creștere de 3,7 la sută) și de creșterile peste medie înregistrate de România și de Bulgaria (4,9 la sută și, respectiv, 4,3 la sută). În celelalte țări din regiune (Republica Cehă, Polonia, Slovacia, Slovenia și Ungaria) creșterea medie a fost de 3,4 la sută.

Tabelul nr. 1. Principalii indicatori economici ai țărilor din Europa Centrală și de Est candidate la Uniunea Europeană

	PIB		Producția industrială		Inflația		Rata șomajului	
	(rate de creștere)		(rate de creștere)		(medie anuală)		(sfârșitul perioadei)	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Bulgaria	4,9	4,3	6,5	15,6	5,8	2,4	16,3	13,5
Polonia	1,4	3,7	1,1	8,7	1,9	0,8	18,1	18,0
Republica Cehă	2,0	2,9	4,8	5,8	1,8	0,1	9,8	10,3
România¹⁾	5,0	4,9	6,0	3,1	22,5	15,3	8,4	7,2
Slovacia	4,4	4,2	6,7	5,3	3,3	8,5	17,4	15,6
Slovenia	3,4	2,3	2,5	1,4	7,5	5,6	11,3	11,0
Ungaria	3,5	2,9	2,6	6,4	5,3	4,7	5,9	5,5

Sursa: Buletinele lunare și rapoartele anuale ale băncilor centrale din țările respective, publicațiile BERD, FMI și BRI

¹⁾ Datele pentru România au fost actualizate după ultimele publicații ale Institutului Național de Statistică.

La nivelul **Europei Centrale și de Est** a continuat și în anul 2003 tendința generală de dezinflație (cu excepția Slovaciei), susținută prin aprecierea monedelor naționale, care a limitat inflația importată. Condițiile pe piața forței de muncă s-au ameliorat pentru prima dată după 1998, rata șomajului reducându-se ușor în majoritatea economiilor din regiune, cu excepția Republicii Cehe.

II. Evoluția sectorului extern al economiilor în tranziție din Europa Centrală și de Est

În anul 2003, majoritatea economiilor din **Europa Centrală și de Est** au cunoscut o adâncire a deficitelor de cont curent, atât în valoare absolută, cât și ca pondere în PIB, ca urmare a accentuării deficitelor comerciale. În același timp, s-a remarcat o tendință generală de compensare a deficitului veniturilor prin influxuri de transferuri curente private. Evoluții favorabile ale deficitelor de cont curent au înregistrat Polonia (în pofida deteriorării balanței comerciale) și Slovacia, în timp ce Slovenia a cunoscut o restrângere a excedentului de cont curent, până aproape de nivelul de echilibru.

Revigorarea economiei mondiale după doi ani consecutivi de încetinire a activității economice globale a constituit un impuls important pentru comerțul exterior al economiilor din Europa Centrală și de Est. Pe ansamblul anului 2003, exporturile și importurile acestei regiuni au înregistrat creșteri de volum superioare expansiunii comerțului mondial. Totodată, s-a remarcat reorientarea exporturilor către piețe din afara Uniunii Europene, creșterea cea mai importantă înregistrând-o exportul către țările în curs de dezvoltare. Exporturile regiunii au fost susținute prin activitatea companiilor multinaționale (în special în Republica Cehă, Ungaria, Slovacia și Polonia), prin internalizarea unor activități ale companiilor din Uniunea Europeană (în Bulgaria și România), precum și prin ameliorarea cooperării intraregionale în Sud-Estul Europei.

Pe ansamblul Europei Centrale și de Est importurile au fost impulsionate de cererea internă (inclusiv pentru materii prime și bunuri de capital pentru producția destinată exportului), precum și

de aprecierea monedelor naționale. Accelerarea creșterii importurilor a constituit principala cauză a majorării ponderii deficitului comercial în PIB în Bulgaria, România, Slovenia și Ungaria.

Tabelul nr. 2. Comerțul exterior și pozițiile externe ale țărilor din Europa Centrală și de Est candidate la Uniunea Europeană

	Export		Import		Sold balanță comercială		Sold cont curent	
	- rate de creștere -				- pondere în PIB -			
	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Bulgaria	6,1	9,9	3,5	14,2	-10,2	-12,5	-5,6	-8,5
Polonia	6,0	9,1	3,5	3,3	-3,8	-2,7	-2,7	-2,0
Republica Cehă	9,3	5,8	5,8	5,2	-3,1	-2,9	-6,0	-6,5
România¹⁾	15,4	6,4	8,7	12,3	-5,7	-7,9	-3,3	-5,7
Slovacia	8,2	26,7	6,2	13,7	-8,8	-2,0	-8,0	-0,9
Slovenia	6,0	3,1	1,9	5,5	-1,1	-2,2	1,4	0,1
Ungaria	6,1	3,6	4,9	5,4	-3,2	-4,1	-7,1	-8,9

Sursa: Buletinele lunare și rapoartele anuale ale băncilor centrale din țările respective, publicațiile BERD, FMI și BRI

¹⁾ Datele pentru România au fost actualizate la 15 iunie 2004.

Evoluția cursurilor de schimb pe parcursul anului 2003, concretizată în aprecierea euro față de dolarul SUA, a afectat competitivitatea exporturilor țărilor din Europa Centrală și de Est, ale căror cursuri de schimb sunt determinate în raport cu euro (în regim fix sau flexibil). Dinamica reală a cursurilor de schimb reflectă evoluții specifice de la țară la țară.

În anul 2003, majoritatea economiilor în tranziție au atras influxuri nete de capital inferioare celor din anul precedent (cu excepția Ungariei și a României), pe fondul reducerii dependenței de resurse financiare externe a unor țări din regiune¹⁾, precum și al diminuării investițiilor directe. Totuși, volumul influxurilor financiare a depășit nivelul deficitelor de cont curent în Bulgaria, Slovacia, Republica Cehă și Polonia.

Tabelul nr. 3. Fluxurile financiare nete ale țărilor din Europa Centrală și de Est candidate la Uniunea Europeană

	Fluxuri financiare nete				Modificarea rezervei oficiale ¹⁾	
	- mld. EUR -		- pondere în PIB -		- mld. EUR -	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Bulgaria	1,8	1,8	11,2	10,1	0,6	0,8
Polonia	7,4	7,2	3,7	3,9	0,7	1,1
Republica Cehă	11,4	5,1	15,4	6,8	7,0	0,4
România²⁾	2,5	3,2	5,2	6,3	1,9	1,0
Slovacia	5,5	1,4	21,3	4,8	3,8	1,1
Slovenia	-0,3	-0,1	-1,4	-0,3	1,9	0,3
Ungaria	2,4	6,7	3,5	9,1	-2,0	0,5

Sursa: Buletinele lunare și rapoartele anuale ale băncilor centrale din țările respective, publicațiile BERD, FMI și BRI

¹⁾ Inclusiv aur. Semnul pozitiv indică creșterea rezervei.

²⁾ Datele pentru România au fost actualizate la 15 iunie 2004.

¹⁾ ca efect al accelerării procesului de economisire internă

Investițiile directe nete s-au diminuat în țările în curs de aderare, pe de o parte ca urmare a încheierii etapelor principale ale privatizării (Republica Cehă, Polonia, Slovenia), iar pe de altă parte datorită amplificării investițiilor efectuate de aceste țări în străinătate (Ungaria). În schimb, în Bulgaria și în România investițiile directe au continuat să crească.

**Tabelul nr. 4. Investiții directe nete în țările din Europa Centrală și de Est
canditate la Uniunea Europeană**

	- mld. EUR -		- pondere în PIB (%) -	
	2002	2003	2002	2003
Bulgaria	1,0	1,2	5,8	7,0
Polonia	4,1	3,4	2,0	1,8
Republica Cehă	8,8	2,1	11,9	2,8
România¹⁾	1,2	1,6	2,5	3,2
Slovacia	4,7	0,6	18,2	2,2
Slovenia	1,6	-0,1	6,8	-0,4
Ungaria	2,7	0,8	4,0	1,1

Sursa: Buletinele lunare și rapoartele anuale ale băncilor centrale din țările respective, publicațiile BERD, FMI și BRI

¹⁾ Datele pentru România au fost actualizate la 15 iunie 2004.

Contribuția investițiilor străine directe la finanțarea deficitelor de cont curent ale economiilor din regiune s-a diminuat ușor în anul 2003 (în special în Ungaria), fiind compensată de majorarea aportului împrumuturilor externe și al investițiilor de portofoliu. De asemenea, s-a remarcat o accentuare a cererii de capitaluri pe termen scurt în majoritatea țărilor în curs de aderare, în special în Republica Cehă, Ungaria și Polonia, în timp ce țările din Sud-Estul Europei au atras preponderent capitaluri pe termen lung și investiții de portofoliu.

Datoria externă brută a înregistrat creșteri moderate în majoritatea țărilor analizate (cu excepția Bulgariei), pe fondul atenuării dependenței de resurse financiare externe. În majoritatea țărilor din Europa Centrală și de Est creșterile absolute ale datoriei externe s-au reflectat și în termeni relativi (ca pondere în PIB și în exportul de bunuri și servicii), cu excepția Poloniei, României și Slovaciei, unde majorarea mai accentuată a exportului de bunuri și servicii a determinat scăderea relativă a datoriei externe.

Tabelul nr. 5. Datoria externă și rezervele valutare ale țărilor din Europa Centrală și de Est candidate la Uniunea Europeană

	Datoria ext. brută - mld. EUR -		Datoria ext. brută/ export (%) ¹⁾		Datoria ext. brută/ PIB (%)		Rezerva oficială ²⁾ - mld. EUR - luni de import ¹⁾		
	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2003
Bulgaria	10,8	10,3	126,1	109,3	65,2	58,7	4,2	5,0	5,4
Polonia	80,9	82,3	135,1	129,3	40,0	44,4	27,4	25,8	4,5
Republica Cehă	25,7	27,6	53,4	55,2	34,8	36,5	22,5	21,2	4,9
România³⁾	14,7	15,4	85,7	84,1	30,4	30,6	5,9	6,4	3,4
Slovacia	12,6	14,5	69,0	65,2	49,0	50,3	8,3	9,2	4,9
Slovenia	11,5	13,0	84,9	93,5	48,9	53,0	6,7	6,8	5,9
Ungaria	39,0	45,7	88,5	101,1	56,6	62,3	9,9	10,1	2,5

Sursa: Buletinele lunare și rapoartele anuale ale băncilor centrale din țările respective, publicațiile BERD, FMI și BRI

¹⁾ Exporturi de bunuri și servicii, respectiv importuri de bunuri și servicii.

²⁾ Rezerva oficială nu include aurul.

³⁾ Datele pentru România au fost actualizate la 15 iunie 2004.

III. Evoluția economiei românești în anul 2003

Anul 2003 a marcat continuarea trendului favorabil pe care s-a situat economia românească în ultimii ani, în ceea ce privește creșterea economică, procesul de dezinflație, deficitul bugetar și reducerea șomajului. Produsul intern brut a fost cu 4,9 la sută mai mare decât în anul 2002, pe fondul expansiunii cererii interne (consumul final și formarea brută de capital fix), care a substituit exportul – ca principal motor al creșterii economice în ultimii trei ani. Serviciile și industria, care au contribuit cu 73 la sută la formarea PIB, au înregistrat creșteri de 5,2 la sută și respectiv 4,6 la sută.

Tabelul nr. 6. Evoluția produsului intern brut pe utilizări

	an precedent = 100	
	2002*	2003**
PIB real	105,0	104,9
Consum final individual efectiv al gospodăriilor populației	103,0	107,1
Consum final colectiv efectiv al administrației publice	94,2	104,6
Formarea brută de capital fix	109,0	108,3
Export de bunuri și servicii	117,6	111,1
Import de bunuri și servicii	112,0	116,3

Sursa: Institutul Național de Statistică

*) date semidefinite

**) date provizorii

Rata inflației în anul 2003 (creșterea prețurilor de consum în luna decembrie 2003 față de luna decembrie 2002) a atins 14,1 la sută, în scădere cu 3,7 puncte procentuale, iar rata medie lunară a fost de 1,1 la sută, comparativ cu 1,4 la sută în anul 2002. Procesul de dezinflație a continuat pentru

al patrulea an consecutiv, fiind susținut prin politici monetare și fiscale prudente și favorizat de evoluția prețurilor de import (în special la bunurile de folosință îndelungată), de îmbunătățirea mediului de afaceri și de aprecierea reală a leului față de dolarul SUA.

Rata șomajului înregistrat a atins la sfârșitul anului 2003 nivelul de 7,2 la sută, mai mic cu 1,2 puncte procentuale față de decembrie 2002, România situându-se, ca și în anul precedent, pe locul al doilea între țările candidate, după Ungaria (5,5 la sută).

Ponderea deficitului bugetului general consolidat în produsul intern brut² în anul 2003 a fost de 2,3 la sută, situându-se cu 0,3 puncte procentuale sub nivelul anului precedent și înregistrând o scădere pentru al treilea an consecutiv.

IV. Evoluția balanței de plăți și a poziției investiționale internaționale a României în anul 2003

A. Balanța de plăți

În anul 2003 balanța de plăți a României a reflectat o deteriorare a soldului contului curent, pe fondul adâncirii deficitului comercial – ca urmare a expansiunii cererii interne. Cu toate acestea, finanțarea deficitului de cont curent nu a creat dificultăți, investițiile directe și de portofoliu ale nerezidenților în România acoperind aproximativ 75 la sută din deficit.

Tabelul nr. 7. Produsul intern brut¹⁾ și sectorul extern

	2002	2003
	- milioane EUR -	
1. Absorbție (A=CF+I)	51 142,6	54 238,7
Consum final (CF)	39 772,7	41 925,2
Investiții ²⁾ (I)	11 369,9	12 313,5
2. Export de bunuri și servicii, net (E)	-2 747,0	-3 893,0
3. Venituri externe, net (V)	-488,0	-623,0
4. Transferuri curente externe, net (TC)	1 612,0	1 639,0
PRODUS INTERN BRUT (PIB=A+E)	48 395,6	50 345,7
Venit național brut disponibil (VNBD=A+E+V+TC)	49 519,6	51 361,7
SOLDUL CONTULUI CURENT AL BALANȚEI DE PLĂȚI (SCC=E+V+TC)	-1 623,0	-2 877,0
ECONOMISIREA BRUTĂ (EB=I+SCC)	9 746,9	9 436,5
	- procente -	
Rata economisirii (EB/PIB)	20,1	18,7
Rata investițiilor (I/PIB)	23,5	24,5
Ponderea soldului contului curent în PIB (SCC/PIB=EB/PIB - I/PIB) ³⁾	-3,3	-5,7

¹⁾ Calculat la cursul mediu leu/euro, pe baza datelor Institutului Național de Statistică.

²⁾ Investițiile cuprind: formarea brută de capital fix, variația stocurilor și diferențe statistice.

³⁾ Denumită în literatura de specialitate "relația de echilibru dintre economisire, investiții și soldul contului curent".

Absorbția internă și-a continuat evoluția ascendentă din anii precedenți, investițiile reprezentând și în anul 2003 componenta cea mai dinamică.

Relația de echilibru dintre economisire, investiții și soldul contului curent a consemnat pentru anul 2003 o nouă creștere a ponderii deficitului de cont curent în PIB (5,7 la sută), tendință imprimată de evoluția negativă a ratei economisirii, care s-a situat cu 1,4 puncte procentuale sub nivelul înregistrat în anul precedent.

1. Contul curent

În anul 2003, deficitul contului curent al balanței de plăți a fost de 2 877 milioane euro, cu 77,3 la sută mai mare față de anul 2002, evoluție care s-a reflectat în creșterea semnificativă, de la 3,3 la sută la 5,7 la sută, a ponderii acestuia în PIB.

	2002			2003		
	Credit	Debit	Sold	Credit	Debit	Sold
1. CONTUL CURENT	19 474	21 097	-1 623	20 551	23 428	-2 877
Bunuri și servicii	17 143	19 890	-2 747	18 285	22 178	-3 893
- Bunuri	14 675	17 427	-2 752	15 614	19 569	-3 955
- Servicii	2 468	2 463	5	2 671	2 609	62
Venituri	435	923	-488	327	950	-623
Transferuri curente	1 896	284	1 612	1 939	300	1 639
2. CONTUL DE CAPITAL ȘI FINANCIAR	8 676	6 183	2 493	8 541	5 370	3 171
Transferuri de capital	102	7	95	197	9	188
Investiții directe	1 448	254	1 194	1 838	247	1 591
Investiții de portofoliu	968	562	406	893	370	523
Alte investiții de capital (inclusiv conturi în tranzit și de cliring)	6 148	3 455	2 693	5 276	3 387	1 889
Active de rezervă ("-" creștere, "+" scădere)	10	1 905	-1 895	337	1 357	-1 020
3. ERORI ȘI OMISIUNI	0	870	-870	0	294	-294

Influența determinantă asupra soldului contului curent a avut-o balanța comercială, ponderea acesteia în PIB ajungând la 7,9 la sută (cu 2,2 puncte procentuale mai mult decât în anul 2002), pe fondul expansiunii importului și al încetinirii ritmului anual de creștere a exportului. La aceasta s-a adăugat majorarea cu peste o pătrime a deficitului balanței veniturilor. Efectul negativ al celor două componente asupra contului curent a fost ușor atenuat de evoluția pozitivă a balanței serviciilor și a transferurilor curente.

1.1. Balanța comercială (bunuri și servicii)

În anul 2003, balanța de bunuri și servicii a înregistrat un deficit de 3 893 milioane euro, în creștere cu 41,7 la sută față de anul precedent, pe fondul accentuării creșterii importului de bunuri și servicii (de la 7,8 la sută în anul 2002 la 11,5 la sută în anul 2003), concomitent cu temperarea exportului de bunuri și servicii (de la 14,3 la sută la 6,7 la sută).

1.1.1. Balanța comercială (bunuri)

În anul 2003, deficitul comercial a fost de 3 955 milioane euro, consemnând o majorare comparativ cu anul 2002, atât în valoare absolută, cât și ca pondere în PIB (cu 1 203 milioane euro, respectiv cu 2,2 puncte procentuale), pe fondul accelerării importurilor – stimulate de o serie de factori: creșterea economică, continuarea procesului de modernizare și re tehnologizare, creșterea cererii populației pentru bunuri de consum de folosință îndelungată (electronice, electrocasnice și autoturisme), restrângerea producției de cereale – datorită condițiilor climaterice nefavorabile și majorării cererii de produse energetice – pe fondul scăderii producției din sectorul hidroenergetic și nucleareo-electric. Deficitul comercial al anului 2003 s-a acumulat, ca și în anul precedent, preponderent în trimestrele II și IV.

Tabelul nr. 9. Evoluția balanței comerciale (bunuri)

	U.M.	2002	2003	Diferențe (+/-)
Export (FOB)	mil. EUR	14 675,0	15 614,0	939,0
Import (FOB)	mil. EUR	17 427,0	19 569,0	2 142,0
Soldul balanței comerciale	mil.EUR	-2 752,0	-3 955,0	-1 203,0
Pondere exportului în PIB	%	30,3	31,0	0,7
Pondere importului în PIB	%	36,0	38,9	2,9
Pondere soldului balanței comerciale în PIB	%	-5,7	-7,9	-2,2
Pondere soldului balanței comerciale în soldul contului curent	%	169,6	137,5	-32,1
Gradul de deschidere a economiei: (export+import)/PIB	%	66,3	69,9	3,6

Sursa: Institutul Național de Statistică

Pe zone geografice, deficitul a fost generat de comerțul cu țările în tranziție (70,9 la sută, din care comerțul cu Federația Rusă 39,7 la sută, CEFTA 24,2 la sută și Ucraina 9,9 la sută), cu țările dezvoltate (22,9 la sută, din care 18 la sută din comerțul cu Uniunea Europeană) și cu țările în curs de dezvoltare (4,7 la sută).

Gradul de deschidere a economiei românești, cu o evoluție constant ascendentă în ultimii cinci ani, a crescut considerabil, ajungând la 69,9 la sută în anul 2003, pe fondul scăderii protecționismului tarifar și al intensificării integrării României în circuitul economic mondial.

Exportul de bunuri a însumat 15 614 milioane euro, în creștere față de anul 2002 cu 6,4 la sută (939 milioane euro), exclusiv din majorarea volumului. Creșterile de export din ultimii cinci ani au mărit contribuția exportului la realizarea PIB de la 23,8 la sută în 1999 la 31 la sută în 2003. Media lunară realizată la export în anul 2003 a fost de 1 301,2 milioane euro, mai mare cu 78,3 milioane euro față de anul precedent. Creșterile înregistrate de produsele cu ponderi semnificative în export sunt prezentate în tabelul nr.10.

Tabelul nr. 10. Produse cu exporturi semnificative în anul 2003

	Ponderea produsului în exportul total %	- milioane EUR-	Creșteri față de anul 2002 %
Articole de îmbrăcăminte confecționate, tricotate sau croșetate	22,8	3 559	5,3
Mașini, dispozitive mecanice, aparate și echipamente electrice	16,0	2 505	9,0
Produse metalurgice turnate, laminate, din fier, oțel, fontă, aluminiu, cupru (exclusiv deșeuri)	11,1	1 727	2,6
Încălțăminte și obiecte din piele	8,8	1 375	3,3
Produse chimice, materiale plastice, cauciuc și articole din cauciuc	7,0	1 089	22,3
Mijloace și materiale de transport	5,7	894	8,2
Lemn și articole din lemn	4,5	705	7,5
Mobilier (inclusiv părți ale acestuia)	4,4	689	6,8

Sursa: Autoritatea Națională a Vămilelor

Importul de bunuri (FOB) a atins în 2003 valoarea de 19 569 milioane euro (38,9 la sută din PIB), în creștere cu 12,3 la sută față de anul precedent (2 142 milioane euro), exclusiv din majorarea volumului de bunuri, datorită prețurilor externe mici. Media lunară realizată la import în anul 2003 a fost de 1 630,8 milioane euro, mai mare cu 178,5 milioane euro față de anul precedent. Creșterile înregistrate de produsele cu ponderi semnificative în import sunt menționate în tabelul nr. 11.

Tabelul nr. 11. Produse cu importuri semnificative în anul 2003

	Ponderea produsului în importul total %	- milioane EUR-	Creșteri față de anul 2002 %
Mașini, motoare, aparate și dispozitive mecanice (inclusiv părți ale acestora)	13,0	2 536	21,7
Țesături din lână, din bumbac, din fibre și fire sintetice sau artificiale; fibre sintetice sau artificiale, materiale textile	12,4	2 421	1,2
Mașini, aparate și echipamente electrice, aparate de înregistrat și reprodus sunetul și imaginea	11,0	2 152	12,7
Produse energetice (țiței, gaze naturale, produse petroliere, huile, cocs)	10,8	2 111	9,5
Produse din fontă, fier, oțel și metale neferoase	6,9	1 345	15,9
Automobile, tractoare și alte vehicule terestre	4,7	912	13,6
Materiale plastice și articole din plastic	4,4	866	19,2
Articole de îmbrăcăminte și încălțăminte	3,7	720	4,4
Produse alimentare, băuturi și tutun	2,6	510	8,9
Produse vegetale	2,7	535	de 2,1 ori
Instrumente și aparate optice, medico-chirurgicale și similare	2,2	426	2,9

Sursa: Autoritatea Națională a Vămilelor

1.1.1.1. Structura și orientarea geografică a exportului

a) Structura exportului

Din structura exportului pe activități rezultă că industria prelucrătoare constituie în continuare principala sursă a exportului românesc, contribuția acesteia înregistrând o modificare nesemnificativă față de anul 2002.

Tabelul nr. 12. Evoluția exportului pe principalele activități din economia națională

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL	14 675,0	15 614,0	106,4	100,0	100,0
Agricultura, silvicultura și piscicultura	310,5	334,1	107,6	2,1	2,1
Industria extractivă	43,7	45,5	104,1	0,3	0,3
Industria prelucrătoare	14 205,2	15 135,5	106,5	96,8	96,9
Energie electrică	106,3	69,7	65,6	0,7	0,4
Alte activități*	9,3	29,2	314,0	0,1	0,3

*) Inklusiv activități neclasificate

Sursa: Institutul Național de Statistică

Exportul de produse ale industriei prelucrătoare s-a majorat cu 6,5 la sută față de anul 2002 la majoritatea activităților, excepție făcând industria de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații (-17,1 la sută), industria altor produse minerale nemetalice (-10,9 la sută) și industria de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui (-9,7 la sută).

Tabelul nr. 13. Evoluția exportului pe principalele activități din industria prelucrătoare

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL, din care:	14 205,2	15 135,5	106,5	100,0	100,0
Industria alimentară și a băuturilor	170,5	200,5	117,6	1,2	1,3
Industria textilă și a produselor textile	674,4	767,0	113,7	4,7	5,1
Industria confecțiilor din textile, blănuri și piele	3 078,9	3 224,9	104,7	21,7	21,3
Industria pielăriei și încălțămintei	1 343,4	1 391,8	103,6	9,5	9,2
Industria de prelucrare a lemnului	674,3	719,9	106,8	4,7	4,8
Industria celulozei, hârtiei și cartonului	118,7	119,8	100,9	0,8	0,8
Industria de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui	1 050,0	947,9	90,3	7,4	6,3
Industria chimică și a fibrelor sintetice și artificiale	697,0	744,9	106,9	4,9	4,9
Industria de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice	218,2	340,9	156,2	1,5	2,3
Industria altor produse din minerale nemetalice	280,6	250,1	89,1	2,0	1,7
Industria metalurgică	1 679,1	1 818,0	108,3	11,8	12,0
Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal	243,9	266,6	109,3	1,7	1,8
Industria de mașini și echipamente	857,8	939,7	109,5	6,0	6,2
Industria de mașini și aparate electrice	824,9	1 029,4	124,8	5,8	6,8
Industria de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	561,8	465,8	82,9	4,0	3,1
Industria de aparatură și instrumente medicale, ceasornicărie	60,8	63,6	104,6	0,4	0,4
Industria mijloacelor de transport rutier	375,8	434,8	115,7	2,6	2,9
Industria altor mijloace de transport	477,8	488,0	102,1	3,4	3,2
Producția de mobilier și alte activități	766,8	841,7	109,8	5,4	5,6

Sursa: Institutul Național de Statistică

Creșteri peste medie au înregistrat următoarele activități: prelucrarea cauciucului și a maselor plastice (56,2 la sută), mașini și aparate electrice (24,8 la sută), alimentară și băuturi (17,6 la sută), mijloace de transport rutier (15,7 la sută), textile și produse textile (13,7 la sută), mobilier și alte activități (9,8 la sută), mașini și echipamente (9,5 la sută), construcții metalice și produse din metal (9,3 la sută), metalurgie (8,3 la sută), chimie, fibre sintetice și artificiale (6,9 la sută) și prelucrarea lemnului (6,8 la sută).

Tabelul nr. 14. Exportul pe stadii ale producției¹⁾

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL	14 675,0	15 614,0	106,4	100,0	100,0
1. Materii prime	679,6	781,7	115,0	4,6	5,0
2. Bunuri intermediare	6 729,1	7 024,0	104,4	45,9	45,0
3. Bunuri de capital	1 129,3	1 173,7	103,9	7,7	7,5
4. Bunuri de consum	6 107,6	6 594,2	108,0	41,6	42,2
5. Bunuri nespecificate în altă parte	29,4	40,4	137,4	0,2	0,3

¹⁾ Grupare ONU (din clasificarea comerțului exterior după Marile Categori Economiche - Institutul Național de Statistică)

Comparativ cu anul 2002, structura mărfurilor exportate pe stadii ale producției s-a modificat, în sensul scăderii ponderii exportului de bunuri intermediare (cu 0,9 puncte procentuale) și a bunurilor de capital (cu 0,2 puncte procentuale), concomitent cu creșterea ponderii exportului de bunuri de consum, de materii prime și de bunuri neclasificate.

Mai mult de jumătate din oferta de export a anului 2003 a fost susținută de două grupe de mărfuri: textile, confecții, încălțăminte și mașini, aparate, echipamente și mijloace de transport.

Comparativ cu anul 2002, și-au majorat contribuția la export produsele chimice și plastice (cu 0,9 puncte procentuale), mașinile, aparatele, echipamentele și mijloacele de transport (cu 0,5 puncte procentuale), alte mărfuri (cu 0,2 puncte procentuale), metalele comune și produsele agroalimentare (cu câte 0,1 puncte procentuale).

Tabelul nr. 15. Exportul pe grupe de mărfuri

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL	14 675,0	15 614,0	106,4	100,0	100,0
Produse agroalimentare	460,6	498,0	108,1	3,1	3,2
Produse minerale	1 244,8	1 098,0	88,2	8,5	7,0
Produse chimice și plastice	890,0	1 089,0	122,4	6,1	7,0
Produse din lemn, hârtie	793,0	843,1	106,3	5,4	5,4
Textile, confecții, încălțăminte	4 957,8	5 234,9	105,6	33,8	33,5
Metale comune	1 884,3	2 016,9	107,0	12,8	12,9
Mașini, aparate, echipamente, mijloace de transport	3 124,2	3 398,2	108,8	21,3	21,8
Alte mărfuri	1 320,3	1 435,9	108,8	9,0	9,2

Sursa: Institutul Național de Statistică

Structura exportului pe **regimuri vamale** arată că ponderea exportului definitiv a ajuns la 45,1 la sută în anul 2003, mai mare cu 1,3 puncte procentuale față de anul precedent, concomitent cu scăderea ponderii exportului după prelucrare internă până la 54,7 la sută.

b) Orientarea geografică a exportului

În anul 2003, orientarea geografică a exportului s-a modificat față de anul precedent, în principal în favoarea țărilor în tranziție, datorită intensificării cererii de produse a țărilor CEFTA (mașini, aparate, echipamente, mijloace de transport, mobilier și metale comune).

Tabelul nr. 16. Exportul pe grupe de țări

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL	14 675,0	15 614,0	106,4	100,0	100,0
1. Țări dezvoltate	10 938,0	11 561,1	105,7	74,5	74,0
din care:					
- Uniunea Europeană	9 863,9	10 571,2	107,2	67,2	67,7
- AELS	195,2	194,8	99,8	1,3	1,2
- SUA	626,6	551,5	88,0	4,3	3,5
- Japonia	12,2	13,8	113,1	0,1	0,1
2. Țări în tranziție	1 420,9	1 761,4	124,0	9,7	11,3
din care:					
- CEFTA	931,8	1 137,5	122,1	6,3	7,3
- Federația Rusă	42,9	46,1	107,5	0,3	0,3
- Ucraina	40,1	57,9	144,4	0,3	0,4
- Republica Moldova	115,7	120,6	104,2	0,8	0,8
3. Țări în curs de dezvoltare	2 291,1	2 268,4	99,0	15,6	14,5
4. Țări nespecificate¹⁾	25,0	23,1	92,4	0,2	0,2

Sursa: Institutul Național de Statistică

¹⁾ Se cuprind bunurile pentru care nu s-a completat pe declarația vamală țara de destinație la export

Exportul destinat pieței **țărilor dezvoltate** s-a cifrat în anul 2003 la 11 561,1 milioane euro, mai mare cu 5,7 la sută comparativ cu anul 2002, tendință imprimată de comerțul cu Uniunea Europeană (în creștere cu 7,2 la sută). Exportul către Uniunea Europeană a reprezentat 67,7 la sută din exportul total (în creștere cu 0,5 puncte procentuale față de 2002) și a fost concentrat în proporție de 80 la sută în patru țări: Italia, Germania, Franța și Marea Britanie.

Tabelul nr. 17. Exportul pe grupe de mărfuri către Uniunea Europeană

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL	9 863,9	10 571,2	107,2	100,0	100,0
Produse agroalimentare	238,3	284,8	119,5	2,4	2,7
Produse minerale	536,8	268,8	50,1	5,4	2,5
Produse chimice și plastice	341,5	437,6	128,1	3,5	4,1
Produse din lemn, hârtie	337,5	396,7	117,5	3,4	3,8
Textile, confecții, încălțăminte	4 585,8	4 838,6	105,5	46,5	45,8
Metale comune	710,9	732,4	103,0	7,2	6,9
Mașini, aparate, echipamente, mijloace de transport	2 083,8	2 520,1	120,9	21,1	23,9
Alte mărfuri	1 029,3	1 092,2	106,1	10,5	10,3

Sursa: Institutul Național de Statistică

Exportul destinat Uniunii Europene a crescut la majoritatea grupelor de mărfuri, cu excepția produselor minerale, care s-au redus la jumătate. Grupele de mărfuri care și-au sporit contribuția la export în anul 2003 au fost mașinile, aparatele, echipamentele și mijloacele de transport (cu 2,8 puncte procentuale), produsele chimice și plastice (cu 0,6 puncte procentuale), produsele din lemn, hârtie (cu 0,4 puncte procentuale) și produsele agroalimentare (cu 0,3 puncte procentuale).

Exportul către **țările în tranziție** a însumat 1 761,4 milioane euro, în creștere cu 24 la sută față de anul precedent, din care pe relația CEFTA cu 22,1 la sută. Ponderea exportului către țările în tranziție în exportul total s-a majorat cu 1,6 puncte procentuale (CEFTA cu 1 punct procentual, pornind de la mașini, aparate, echipamente, mijloace de transport, metale comune și alte mărfuri).

Tabelul nr. 18. Exportul pe grupe de mărfuri către CEFTA

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL	931,8	1137,5	122,1	100,0	100,0
Produse agroalimentare	58,1	68,5	117,9	6,2	6,0
Produse minerale	165,1	190,2	115,2	17,7	16,7
Produse chimice și plastice	135,3	158,7	117,3	14,5	14,0
Produse din lemn, hârtie	64,1	72,5	113,1	6,9	6,4
Textile, confecții, încălțăminte	154,1	180,2	116,9	16,6	15,8
Metale comune	110,6	140,8	127,3	11,9	12,4
Mașini, aparate, echipamente, mijloace de transport	170,5	229,8	134,8	18,3	20,2
Alte mărfuri	74,0	96,8	130,8	7,9	8,5

Sursa: Institutul Național de Statistică

Exportul către **țările în curs de dezvoltare** a fost de 2 268,4 milioane euro, în scădere față de anul 2002 atât ca valoare, cât și ca pondere (cu 1 la sută, respectiv cu 1,1 puncte procentuale).

1.1.1.2. Structura și orientarea geografică a importului

a) Structura importului

În anul 2003, structura importului pe stadii ale producției relevă scăderea ponderii importului de bunuri intermediare, concomitent cu creșterea ponderii bunurilor de capital, a bunurilor de consum și a materiilor prime, așa cum rezultă din tabelul nr.19.

Tabelul nr. 19. Importul (FOB) pe stadii ale producției¹⁾

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL	17 427,0	19 569,0	112,3	100,0	100,0
1. Materii prime	2 328,8	2 634,3	113,1	13,4	13,5
2. Bunuri intermediare	9 211,4	10 184,1	110,6	52,9	52,0
3. Bunuri de capital	3 068,6	3 574,5	116,5	17,6	18,3
4. Bunuri de consum	2 782,2	3 148,7	113,2	16,0	16,1
5. Bunuri nespecificate în altă parte	36,0	27,4	76,1	0,1	0,1

¹⁾ Grupare ONU (din clasificarea comerțului exterior după Marile Categori Economiche - Institutul Național de Statistică)

Cererea de import a fost susținută în anul 2003 în proporție de peste 70 la sută de aceleași patru grupe de mărfuri ca și în anul precedent (mașini, aparate, echipamente, mijloace de transport, textile, confecții, încălțăminte, produse chimice și plastice și produse minerale).

Tabelul nr. 20. Importul (FOB) pe grupe de mărfuri

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL	17 427,0	19 569,0	112,3	100,0	100,0
Produse agroalimentare	1 149,9	1 417,2	123,2	6,6	7,2
Produse minerale	2 216,2	2 419,4	109,2	12,7	12,4
Produse chimice și plastice	2 425,0	2 715,7	112,0	13,9	13,9
Produse din lemn, hârtie	554,1	627,7	113,3	3,2	3,2
Textile, confecții, încălțăminte	3 151,3	3 202,1	101,6	18,1	16,4
Metale comune	1 286,4	1 504,0	116,9	7,4	7,7
Mașini, aparate, echipamente, mijloace de transport	4 974,6	5 898,2	118,6	28,5	30,1
Alte mărfuri	1 669,5	1 784,7	106,9	9,6	9,1

Sursa: Institutul Național de Statistică

Comparativ cu anul 2002 trei grupe de mărfuri și-au redus ponderea în import: textile, confecții, încălțăminte (cu 1,7 puncte procentuale), alte mărfuri (cu 0,5 puncte procentuale) și produse minerale (cu 0,3 puncte procentuale).

După criteriul destinației finale, importurile de **bunuri de consum** (bunuri de uz curent și bunuri de folosință îndelungată) au însumat 2 988,8 milioane euro, mai mult cu 12,5 la sută față de anul 2002 (bunurile de uz curent cu 6,6 la sută și bunurile de folosință îndelungată cu 30,6 la sută).

Structura importului pe **regimuri vamale** relevă că ponderea importului definitiv a crescut cu 1,2 puncte procentuale, ajungând la 68,4 la sută din importul total, concomitent cu scăderea ponderii importului temporar.

b) Orientarea geografică a importului

Sursa principală a importurilor românești au constituit-o **țările dezvoltate** (63,7 la sută din importul total), urmate de **țările în tranziție** (23,3 la sută) și de **țările în curs de dezvoltare** (12,6 la sută).

Tabelul nr. 21. Importul (FOB) pe grupe de țări

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL	17 427,0	19 569,0	112,3	100,0	100,0
1. Țări dezvoltate	11 329,3	12 466,4	110,0	65,0	63,7
din care:					
- Uniunea Europeană	10 183,2	11 281,8	110,8	58,4	57,7
- AELS	199,4	221,2	110,9	1,1	1,1
- SUA	527,0	455,0	86,3	3,0	2,3
- Japonia	212,0	244,3	115,2	1,2	1,2
2. Țări în tranziție	3 863,7	4 566,3	118,2	22,2	23,3
din care:					
- CEFTA	1 726,1	2 093,4	121,3	9,9	10,7
- Federația Rusă	1 245,3	1 616,2	129,8	7,1	8,3
- Ucraina	337,6	449,3	133,1	1,9	2,3
- Republica Moldova	48,4	68,3	141,1	0,3	0,3
3. Țări în curs de dezvoltare	2 168,6	2 455,6	113,2	12,4	12,6
4. Țări nespecificate¹⁾	65,4	80,7	123,4	0,4	0,4

Sursa: Institutul Național de Statistică

¹⁾ Se cuprind bunurile pentru care nu s-a completat pe declarația vamală țara de origine la import.

Importul din **țările dezvoltate** s-a cifrat în anul 2003 la 12 466,4 milioane euro, în creștere cu 10 la sută față de anul 2002. Această evoluție a fost determinată de majorarea importului din Uniunea Europeană (cu 10,8 la sută), AELS (10,9 la sută) și Japonia (15,2 la sută).

Tabelul nr. 22. Importul (FOB) pe grupe de mărfuri din Uniunea Europeană

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL	10 183,2	11 281,8	110,8	100,0	100,0
Produse agroalimentare	433,4	466,3	107,6	4,3	4,1
Produse minerale	124,3	96,4	77,6	1,2	0,9
Produse chimice și plastice	1 642,1	1 815,2	110,5	16,2	16,1
Produse din lemn, hârtie	329,7	375,6	113,9	3,2	3,3
Textile, confecții, încălțăminte	2 584,2	2 628,0	101,7	25,4	23,3
Metale comune	706,9	839,9	118,8	6,9	7,4
Mașini, aparate, echipamente, mijloace de transport	3 155,9	3 767,8	119,4	31,0	33,4
Alte mărfuri	1 206,7	1 292,6	107,1	11,8	11,5

Sursa: Institutul Național de Statistică

Importul din Uniunea Europeană a reprezentat 57,7 la sută din importul anului 2003 (în scădere cu 0,7 puncte procentuale față de anul 2002) și a fost concentrat în proporție de 84,1 la sută în cinci țări: Italia, Germania, Franța, Marea Britanie și Austria.

Importul din Uniunea Europeană a înregistrat creșteri la majoritatea grupelor de mărfuri (cu excepția produselor minerale), mai accentuate la mașini, aparate, echipamente și mijloace de transport (19,4 la sută), metale comune (18,8 la sută) și produse din lemn, hârtie (13,9 la sută).

Importul din **țările în tranziție** a însumat 4 566,3 milioane euro, în creștere cu 18,2 la sută față de anul precedent, din care pe relația CEFTA cu 21,3 la sută. Pondere importului din țările în tranziție în total import a crescut cu 1,1 puncte procentuale, pe seama majorării importului din Federația Rusă, CEFTA și Ucraina.

Importul din CEFTA a înregistrat creșteri la majoritatea grupelor de mărfuri (cu excepția textilelor, confecțiilor și încălțămintei), mai accentuate la produse agroalimentare (cu 50,3 la sută), produse minerale (46,1 la sută), metale comune (29,1 la sută) și mașini, aparate, echipamente și mijloace de transport (5,4 la sută).

Tabelul nr. 23. Importul (FOB) pe grupe de mărfuri din CEFTA

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
TOTAL	1 726,1	2 093,4	121,3	100,0	100,0
Produse agroalimentare	239,3	359,6	150,3	13,9	17,2
Produse minerale	66,2	96,7	146,1	3,8	4,6
Produse chimice și plastice	361,5	393,4	108,8	20,9	18,8
Produse din lemn, hârtie	161,4	174,2	107,9	9,3	8,3
Textile, confecții, încălțămintă	111,5	103,5	92,8	6,5	4,9
Metale comune	206,3	266,4	129,1	12,0	12,8
Mașini, aparate, echipamente, mijloace de transport	418,7	525,0	125,4	24,3	25,1
Alte mărfuri	161,2	174,6	108,3	9,3	8,3

Sursa: Institutul Național de Statistică

Importul din **țările în curs de dezvoltare** a fost de 2 455,6 milioane euro, mai mare atât ca valoare, cât și ca pondere comparativ cu anul precedent (cu 13,2 la sută, respectiv cu 0,2 puncte procentuale).

1.1.1.3. Structura pe valute și eficiența comerțului exterior

Structura pe valute a comerțului exterior în anul 2003 evidențiază creșterea ponderii euro cu 5,3 puncte procentuale la export și cu 2,4 puncte procentuale la import, ajungând la 63,8 la sută, respectiv la 67,9 la sută, și scăderea ponderii dolarului american.

Tabelul nr. 24. Structura comerțului exterior pe valute

	- procente -			
	Export		Import	
	2002	2003	2002	2003
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0
Euro (EUR)	58,5	63,8	65,5	67,9
Dolarul SUA (USD)	36,4	30,6	30,3	28,3
Alte valute	5,1	5,6	4,2	3,8

Sursa: Autoritatea Națională a Vămirilor

Indicele **raportului de schimb net**³ a fost în anul 2003 de 101,5 la sută (99,6 la sută pentru comerțul cu Uniunea Europeană), consemnând o evoluție pozitivă, datorită reducerii prețurilor mărfurilor importate din țările în curs de dezvoltare. **Raportul de schimb brut**⁴ s-a situat la 93,3 la sută, relevând o creștere mai accentuată a volumului fizic al importului față de cel al exportului (116,1 la sută, comparativ cu 108,4 la sută).

Tabelul nr. 25. Eficiența comerțului exterior

	- procente -	
	2002	2003
Indici valorici	- an precedent = 100	
Export	115,4	106,4
Import	108,6	112,3
Indici de valori unitare ¹⁾		
Export	98,5	98,2
Import	98,7	96,7
Indicii volumului fizic		
Export	117,2	108,4
Import	110,0	116,1
Indicele raportului de schimb		
net (valori unitare)	99,8	101,5
brut (volum fizic)	106,5	93,3
Indicele puterii de cumpărare a exporturilor	116,9	110,0

¹⁾ Indici calculați de Institutul Național de Statistică

1.1.1.4. Contribuția sectorului privat

Agenții economici cu capital privat (comisionari și producători) care desfășoară activitate de comerț exterior au realizat în anul 2003 peste două treimi din exportul total (10 802,2 milioane euro), mai mult cu 10,5 la sută decât în anul 2002. Importurile sectorului privat s-au cifrat la 15 799,3 milioane euro, în creștere cu 24,9 la sută, reprezentând 80,7 la sută din importul total (72,6 la sută în anul 2002). Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi în sectorul privat s-a redus cu 8,9 puncte procentuale.

Tabelul nr. 26. Evoluția comerțului exterior din sectorul privat

	U.M.	2002	2003	Indici (%) 2003/2002
Export (FOB)	mil. EUR	9 774,7	10 802,2	110,5
pondere în exportul total	%	66,6	69,2	x
Import (FOB)	mil. EUR	12 652,8	15 799,3	124,9
pondere în importul total	%	72,6	80,7	x
Soldul balanței comerciale	mil. EUR	-2 878,1	-4 997,1	173,6
Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi	%	77,3	68,4	x

Sursa: Autoritatea Națională a Vămilelor

³ raportul dintre indicele valorii unitare a exportului și cel al importului

⁴ raportul dintre indicele volumului fizic al exportului și cel al importului

1.1.1.5. Importul net de produse energetice

Importul net de produse energetice a fost în anul 2003 de 1 111,4 milioane euro (28,1 la sută din deficitul balanței comerciale), în creștere cu 42,3 la sută față de anul precedent, pe seama majorării importului de gaze naturale și de combustibili minerali. **Exportul** de resurse energetice primare s-a cifrat la 1 022,6 milioane euro (6,5 la sută din exportul total), mai redus cu 11,8 la sută față de anul 2002, în principal datorită scăderii volumului exportului de produse petroliere, combustibili minerali și energie electrică. **Importul fob** de resurse energetice primare a însumat 2 134 milioane euro (10,9 la sută din importul total), creșterea cu 9,9 la sută față de anul 2002 provenind de la gaze naturale, produse petroliere, combustibili minerali și energie electrică.

Tabelul nr. 27. Importul net (FOB) de produse energetice

	- milioane EUR -	
	2002	2003
TOTAL	-780,8	-1 111,4
1. Gaze naturale	-401,7	-648,9
2. Energie electrică	94,4	46,4
3. Țiței brut	-1 040,3	-886,6
4. Produse petroliere	779,9	630,1
5. Combustibili minerali	-213,1	-252,4

Sursa: Autoritatea Națională a Vămirilor

1.1.2. Balanța serviciilor

Balanța serviciilor a înregistrat în anul 2003 un **excedent de 62 milioane euro**, mai mare cu 57 milioane euro față de anul precedent, ca urmare a majorării încasărilor din alte servicii de transport, turism, servicii de comunicații, servicii în construcții și alte servicii comerciale, profesionale, tehnice. Dintre componentele balanței serviciilor, singura cu deficit a fost cea de turism-călătorii.

Tabelul nr. 28. Balanța serviciilor

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
Încasări	2 468	2 671	108,2	100,0	100,0
transport	1 013	1 063	104,9	41,0	39,8
turism-călătorii	352	396	112,5	14,3	14,8
alte servicii	1 103	1 212	109,9	44,7	45,4
Plăți	2 463	2 609	105,9	100,0	100,0
transport	881	997	113,2	35,8	38,2
turism-călătorii	416	423	101,7	16,9	16,2
alte servicii	1 166	1 189	102,0	47,3	45,6
Sold	5	62	1 240,0		
transport	132	66	50,0		
turism-călătorii	-64	-27	42,2		
alte servicii	-63	23	x		

Încasările din servicii au însumat 2 671 milioane euro (mai mult cu 8,2 la sută față de anul 2002), iar **plățile pentru servicii** s-au cifrat la 2 609 milioane euro (în creștere cu 5,9 la sută), ambele surplusuri provenind de la toate componentele.

1.1.2.1. Serviciile de transport

Poziția „transport” a înregistrat în anul 2003 un excedent de 66 milioane euro, reprezentând jumătate din cel realizat în anul precedent, pe seama majorării mai accentuate a plăților în raport cu încasările (cu 8,3 puncte procentuale). Dintre componente, singura care s-a încheiat cu excedent a fost cea de „alte servicii de transport”.

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
Încasări	1 013	1 063	104,9	100,0	100,0
navlu - transport mărfuri	725	745	102,8	71,6	70,1
transport pasageri	67	65	97,0	6,6	6,1
alte servicii de transport	221	253	114,5	21,8	23,8
Plăți	881	997	113,2	100,0	100,0
navlu - transport mărfuri	748	840	112,3	84,9	84,3
transport pasageri	54	81	150,0	6,1	8,1
alte servicii de transport	79	76	96,2	9,0	7,6
Sold	132	66	50,0		
navlu - transport mărfuri	-23	-95	413,0		
transport pasageri	13	-16	x		
alte servicii de transport	142	177	124,6		

Transportul de mărfuri a înregistrat în anul 2003 un deficit de 95 milioane euro, de 4,1 ori mai mare comparativ cu anul precedent, pe fondul corelării încasărilor cu evoluția exportului și a plăților cu cea a importului (în timp ce poziția „alte servicii de transport” a înregistrat un excedent mai mare cu aproximativ o pătrime față de anul 2002).

Poziția „transport pasageri” a înregistrat în anul 2003 un deficit de 16 milioane euro, comparativ cu un excedent de 13 milioane euro în anul precedent, pe seama creșterii plăților cu 50 la sută.

1.1.2.2. Serviciile de turism - călătorii

În anul 2003, deficitul poziției „turism-călătorii” a fost de 27 milioane euro, mai puțin de jumătate din cel înregistrat în anul precedent, în principal pe fondul reducerii plăților pentru călătorii în scop personal.

Tabelul nr. 30. Servicii de turism - călătorii

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
Încasări	352	396	112,5	100,0	100,0
călătorii de afaceri	25	30	120,0	7,1	7,6
călătorii în scop personal	319	348	109,1	90,6	87,9
alte categorii de călătorii	8	18	225,0	2,3	4,5
Plăți	416	423	101,7	100,0	100,0
călătorii de afaceri	227	250	110,1	54,6	59,1
călătorii în scop personal	188	172	91,5	45,2	40,7
alte categorii de călătorii	1	1	100,0	0,2	0,2
Sold	-64	-27	42,2		
călătorii de afaceri	-202	-220	108,9		
călătorii în scop personal	131	176	134,4		
alte categorii de călătorii	7	17	242,9		

1.1.2.3. Alte servicii

În anul 2003 poziția „alte servicii” a înregistrat un excedent de 23 milioane euro, comparativ cu un deficit de 63 milioane euro în anul precedent, datorită creșterii mai accentuate a încasărilor în raport cu plățile. Principalele servicii creatoare de excedent au fost: serviciile de comunicații, comerciale, profesionale, în construcții, culturale și de recreere.

Tabelul nr. 31. Alte servicii

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
Încasări	1 103	1 212	109,9	100,0	100,0
din care:					
servicii de asigurări	21	42	200,0	1,9	3,5
servicii comerciale, profesionale etc.	328	359	109,5	29,7	29,6
servicii financiare	88	45	51,1	8,0	3,7
leasing operațional	7	10	142,9	0,6	0,8
servicii de comunicații	177	210	118,6	16,0	17,3
servicii în construcții	67	94	140,3	6,1	7,8
servicii culturale și de recreere	82	85	103,7	7,4	7,0
Plăți	1 166	1 189	102,0	100,0	100,0
din care:					
servicii de asigurări	82	108	131,7	7,0	9,1
servicii comerciale, profesionale etc.	323	290	89,8	27,7	24,4
servicii financiare	88	74	84,1	7,5	6,2
leasing operațional	43	38	88,4	3,7	3,2
servicii de comunicații	63	75	119,0	5,4	6,3
servicii în construcții	16	28	175,0	1,4	2,4
servicii culturale și de recreere	69	67	97,1	5,9	5,6
Sold	-63	23	x		
din care:					
servicii de asigurări	-61	-66	108,2		
servicii comerciale, profesionale etc.	5	69	1 380,0		
servicii financiare	0	-29	x		
leasing operațional	-36	-28	77,8		
servicii de comunicații	114	135	118,4		
servicii în construcții	51	66	129,4		
servicii culturale și de recreere	13	18	138,5		

1.2. Balanța veniturilor

Balanța veniturilor s-a încheiat în anul 2003 cu un deficit de 623 milioane euro (21,6 la sută din deficitul contului curent), mai mare cu 27,7 la sută față de anul anterior, în principal datorită amplificării plăților de dobânzi aferente titlurilor de valoare de natura datoriei și reducerii veniturilor obținute din administrarea rezervei oficiale. Comparativ cu anul 2002, structura veniturilor încasate s-a modificat, în sensul creșterii ponderii veniturilor din administrarea rezervei oficiale, din dobânzi și din investiții directe, concomitent cu reducerea ponderii veniturilor din muncă. La plăți, a crescut ponderea profiturilor repatriate din investiții de portofoliu și din investiții directe, pe seama scăderii ponderii dobânzilor aferente împrumuturilor și creditelor pe termen mediu și lung și a veniturilor din muncă.

Tabelul nr. 32. Balanța veniturilor

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
Încasări	435	327	75,2	100,0	100,0
venituri din muncă	146	98	67,1	33,6	30,0
venituri din investiții directe	12	10	83,3	2,8	3,1
venituri din investiții de portofoliu	193	153	79,3	44,4	46,8
venituri din alte investiții de capital (dobânzi)	84	66	78,6	19,2	20,1
Plăți	923	950	102,9	100,0	100,0
venituri din muncă	6	6	100,0	0,7	0,6
venituri din investiții directe	212	224	105,7	23,0	23,6
venituri din investiții de portofoliu	188	228	121,3	20,4	24,0
venituri din alte investiții de capital (dobânzi)	517	492	95,2	55,9	51,8
Sold	-488	-623	127,7		
venituri din muncă	140	92	65,7		
venituri din investiții directe	-200	-214	107,0		
venituri din investiții de portofoliu	5	-75	x		
venituri din alte investiții de capital (dobânzi)	-433	-426	98,4		

Poziția „venituri din muncă” a înregistrat un excedent de 92 milioane euro (în scădere cu peste o treime față de anul 2002), pe seama reducerii veniturilor obținute de muncitorii români care lucrează în străinătate cu contracte de muncă.

Veniturile din investiții de portofoliu au înregistrat în 2003 un deficit de 75 milioane euro, comparativ cu un excedent de 5 milioane euro în anul precedent, ca urmare a reducerii veniturilor obținute din administrarea rezervei oficiale, precum și a majorării dobânzilor plătite de administrația publică și sectorul privat pentru obligațiunile emise pe termen mediu și lung.

Veniturile din alte investiții de capital au înregistrat un deficit de 426 milioane euro (mai mic cu 1,6 la sută comparativ cu anul 2002), în principal datorită reducerii volumului dobânzilor plătite pentru datoria contractată pe termen mediu și lung. Simultan s-a înregistrat și un volum mai redus de dobânzi capitalizate, aferente creanțelor pe termen mediu și lung deținute de România, în special pe relația Cuba (26 milioane euro). Dobânzile plătite pentru datoria pe termen mediu și lung au

Însumat 476 milioane euro (în scădere cu aproximativ 3 la sută), din care 38 la sută au reprezentat plăți către instituțiile financiare internaționale.

	-milioane EUR -					
	2002			2003		
	Credit	Debit	Sold	Credit	Debit	Sold
TOTAL	84	517	-433	66	492	-426
Dobânzi la credite pe termen mediu și lung	46	490	-444	39	476	-437
FMI	0	11	-11	0	9	-9
G-24	0	12	-12	0	7	-7
BIRD	0	74	-74	0	59	-59
BERD	0	56	-56	0	36	-36
BEI	0	54	-54	0	66	-66
alți creditori	46	283	-237	39	299	-260
Dobânzi la credite pe termen scurt	38	27	11	27	16	11

1.3. Balanța transferurilor curente

Balanța transferurilor curente a înregistrat în anul 2003 un excedent de 1 639 milioane euro, nivel comparabil cu cel din anul precedent. Transferurile private nete au crescut atât ca valoare, cât și ca pondere (cu 8,9 la sută, respectiv cu 5,9 puncte procentuale) - în principal din intensificarea fluxurilor bănești către rezidenți, concomitent cu scăderea transferurilor către administrația publică.

	- milioane EUR -		Indici (%)	Structură (%)	
	2002	2003	2003/2002	2002	2003
Încasări	1 896	1 939	102,3	100,0	100,0
Administrație publică	308	235	76,3	16,2	12,1
Transferuri private	1 588	1 704	107,3	83,8	87,9
Plăți	284	300	105,6	100,0	100,0
Administrație publică	18	36	200,0	6,3	12,0
Transferuri private	266	264	99,2	93,7	88,0
Sold	1 612	1 639	101,7	100,0	100,0
Administrație publică	290	199	68,6	18,0	12,1
Transferuri private	1 322	1 440	108,9	82,0	87,9

Asistența tehnică PHARE în anul 2003 a totalizat 291 milioane euro⁵, mai mult cu 27,6 la sută decât în anul 2002, din care 189 milioane euro au reprezentat asistență tehnică nerambursabilă – sub formă de consultanță și de cursuri de instruire (transferuri curente) – și 102 milioane euro achiziții de echipamente (transferuri de capital).

⁵ Sursa: Ministerul Finanțelor Publice

2. Contul de capital și financiar

În anul 2003, soldul contului de capital și financiar a fost de 3 171 milioane euro, mai mare cu 27,2 la sută față de anul 2002, în condițiile următoarelor evoluții ale componentelor acestuia:

- dublarea transferurilor de capital nete, datorită anulării unor credite aferente datoriei private și creșterii sumelor pentru achiziția de echipamente, primite în cadrul programului PHARE de asistență tehnică nerambursabilă;
- intensificarea fluxurilor de investiții directe ale nerezidenților în România, reprezentând participării la capital în sectorul nebanca și credite „mamă - fiică”;
- majorarea investițiilor de portofoliu, ca urmare a unui volum mai redus al euroobligațiunilor răscumpărate;
- scăderea valorii împrumuturilor și creditelor pe termen mediu și lung, determinată îndeosebi de reducerea volumului de credite contractate de sectorul nebanca și de influențele rezultate din variația cursului de schimb EUR/USD;
- creșterea activelor de rezervă administrate de BNR, prin cumpărări de valută de pe piața interbanca și prin emisiuni de euroobligațiuni efectuate de Ministerul Finanțelor Publice.

Tabelul nr. 35. Contul de capital și financiar

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
Credit	8 676	8 541	98,4	100,0	100,0
transferuri de capital	102	197	193,1	1,2	2,3
investiții directe	1 448	1 838	126,9	16,7	21,5
investiții de portofoliu	968	893	92,3	11,2	10,5
alte investiții de capital	6 102	5 222	85,6	70,3	61,2
conturi în tranzit, conturi de cliring/barter	46	54	117,4	0,5	0,6
active de rezervă BNR	10	337	3370,0	0,1	3,9
Debit	6 183	5 370	86,9	100,0	100,0
transferuri de capital	7	9	128,6	0,1	0,2
investiții directe	254	247	97,2	4,1	4,6
investiții de portofoliu	562	370	65,8	9,1	6,9
alte investiții de capital	3 430	3 333	97,2	55,5	62,0
conturi în tranzit, conturi de cliring/barter	25	54	216,0	0,4	1,0
active de rezervă BNR	1 905	1 357	71,2	30,8	25,3
Sold	2 493	3 171	127,2		
transferuri de capital	95	188	197,9		
investiții directe	1 194	1 591	133,2		
investiții de portofoliu	406	523	128,8		
alte investiții de capital	2 672	1 889	70,7		
conturi în tranzit, conturi de cliring/barter	21	0	x		
active de rezervă BNR	-1 895	-1 020	53,8		

Activele contului financiar reflectă modificările apărute în: investițiile rezidenților în străinătate, achiziționarea de titluri de valoare externe, plasamente în depozite la băncile din străinătate, împrumuturi și rezerve oficiale. În anul 2003, activele externe au crescut mai puțin decât în anul precedent (974 milioane euro, comparativ cu 1 190 milioane euro), în condițiile încetinirii creșterii rezervei valutare administrate de banca centrală.

	- milioane EUR -					
	2002			2003		
	Credit	Debit	Sold	Credit	Debit	Sold
Active externe	1 254	2 444	-1 190	1 063	2 037	-974
investiții directe	43	61	-18	7	43	-36
investiții de portofoliu	8	8	0	15	7	8
alte investiții de capital	1 185	469	716	694	629	65
conturi de cliring	8	1	7	10	1	9
active de rezervă BNR	10	1 905	-1 895	337	1 357	-1 020
Pasive externe	7 320	3 732	3 588	7 281	3 324	3 957
investiții directe	1 405	193	1 212	1 831	204	1 627
investiții de portofoliu	960	554	406	878	363	515
alte investiții de capital	4 917	2 961	1 956	4 528	2 704	1 824
conturi în tranzit, conturi de cliring	38	24	14	44	53	-9

Pasivele contului financiar reflectă investițiile nerezidenților în România, depozitele nerezidenților, precum și creditele și împrumuturile atrase. În anul 2003, pasivele externe au crescut cu 3 957 milioane euro, comparativ cu 3 588 milioane euro în anul precedent, pe seama investițiilor directe și de portofoliu ale nerezidenților în România.

2.1. Investiții directe

În anul 2003, investițiile directe nete⁶ au însumat 1 591 milioane euro, în creștere cu o treime față de anul precedent, pe fondul majorării participațiilor la capital în sectorul nebanca și a creditelor acordate de investitorii străini. Intrările din investiții directe ale nerezidenților în România au atins valoarea de 1 831 milioane euro, peste nivelul prognozat în Programul Economic de Preaderare și mai mari cu 30,3 la sută față de anul 2002, ca urmare a majorării participațiilor la capital și a volumului de credite intragrup – destinate sectorului nebanca. Aproximativ 30 la sută din influxurile de investiții directe reprezintă credite „mamă-fiică”, volumul acestora majorându-se cu 50 la sută față de anul precedent⁷.

⁶ se referă la investițiile nerezidenților în România și la investițiile rezidenților în străinătate

⁷ peste 75 la sută din aceste credite au provenit de la investitori din Olanda, Franța, Marea Britanie, Italia, Germania, Austria.

Tabelul nr. 37. Investiții directe

	- milioane EUR -		Indici (%) 2003/2002	Structură (%)	
	2002	2003		2002	2003
Credit	1 448	1 838	126,9	100,0	100,0
- ale nerezidenților în România	1 405	1 831	130,3	97,0	99,6
- ale rezidenților în străinătate	43	7	16,3	3,0	0,4
Debit	254	247	97,2	100,0	100,0
- ale nerezidenților în România	193	204	105,7	76,0	82,6
- ale rezidenților în străinătate	61	43	70,5	24,0	17,4
Sold	1 194	1 591	133,2		
- ale nerezidenților în România	1 212	1 627	134,2		
- ale rezidenților în străinătate	-18	-36	200,0		

Soldul investițiilor directe în România a depășit, la sfârșitul anului 2003, valoarea de 10 miliarde euro, fiind cel mai mare nivel înregistrat în țările din Sud-Estul Europei. Principalele activități spre care s-au orientat investițiile străine directe au fost: industria prelucrătoare, serviciile profesionale, comerțul cu ridicata, transporturile, comerțul cu amănuntul, construcțiile, turismul și agricultura.

Din datele Oficiului Național al Registrului Comerțului rezultă că la sfârșitul anului 2003, după criteriul capitalului social subscris, principalele țări investitoare au fost: Olanda, Franța, Germania, SUA și Italia.

2.2. Investiții de portofoliu

Influxurile nete de investiții de portofoliu au însumat 523 milioane euro, mai mult cu 28,8 la sută față de anul 2002, ca urmare a reducerii cu aproximativ 50 la sută a răscumpărărilor de euroobligațiuni.

Intrările din investiții de portofoliu s-au cifrat la 893 milioane euro, din care o emisiune publică de euroobligațiuni, coordonată de băncile de investiții Credit Deutsche Bank AG, Citigroup, JP Morgan și UBS, în valoare de 700 milioane euro, a fost destinată finanțării deficitului bugetar. Ieșirile de investiții de portofoliu au însumat 370 milioane euro, din care 150 milioane euro au reprezentat răscumpărarea euroobligațiunilor Credit Deutsche Bank AG ajunse la scadență și 80,7 milioane euro răscumpărarea unor bilete la ordin.

Tabelul nr. 38. Investiții de portofoliu

	- milioane EUR -					
	2002			2003		
	Credit	Debit	Sold	Credit	Debit	Sold
Active	8	8	0	15	7	8
Sectorul bancar	6	6	0	2	6	-4
Sectorul nebancar	2	2	0	13	1	12
Pasive	960	554	406	878	363	515
Autoritatea monetară	0	0	0	0	0	0
Sectorul bancar	0	2	-2	0	5	-5
Sectorul guvernamental	700	302	398	701	150	551
Credit Deutsche Bank AG	700	0	700	700	150	550
CS First Boston	0	302	-302	0	0	0
Ministerul de Justiție	0	0	0	1	0	1
Alte sectoare	260	250	10	177	208	-31
din care:						
- valori mobiliare de natura obligațiunilor	171	183	-12	6	97	-91
Mercur Trading-Merrill Lynch	0	2	-2	0	2	-2
Astra Vagoane- Trinity INC	5	2	3	0	1	-1
Romtelecom- Goal Trade Financing	18	23	-5	0	11	-11
SNCFR- Marfă SA - Deutsche Bank	121	0	121	0	0	0
Bilete la ordin T.S.	6	3	3	3	0	3
Altele	21	153	-132	3	83	-80
- valori mobiliare de natura acțiunilor	89	67	22	171	111	60
(tranzacții CNVM)	89	67	22	171	111	60

2.3. Finanțarea deficitului de cont curent

În anul 2003, finanțarea deficitului de cont curent s-a realizat în proporție de aproximativ 75 la sută din investiții directe și de portofoliu.

Tabelul nr. 39. Finanțarea deficitului de cont curent

	- milioane EUR -	
	2002	2003
Surse de finanțare	1 623	2 877
a. transferuri de capital, net	95	188
b. investiții directe, net	1 194	1 591
c. investiții de portofoliu, net	406	523
d. alte investiții de capital:	1 823	1 595
- credite primite pe termen mediu și lung	1 641	1 034
intrări	4 054	3 211
rambursări	2 413	2 177
- credite acordate pe termen mediu și lung, net	21	-52
- credite pe termen scurt, net	349	381
- alte investiții*	-188	232
e. active de rezervă BNR ("-" indică creștere)	-1 895	-1 020

*) Sunt incluse pozițiile nete pentru numerar și cecuri, depozite, documente în tranzit, conturi de cliring și barter, erori și omisiuni.

Influxurile nete din credite primite pe termen mediu și lung s-au cifrat la 1 034 milioane euro, mai mici cu 37 la sută comparativ cu anul 2002, datorită scăderii volumului de credite contractate de sectorul nebanca și influențelor rezultate din variația cursului de schimb EUR/USD. Intrările din împrumuturi și credite pe termen mediu și lung în anul 2003 au fost mai mici cu 20,8 la sută decât în anul precedent, iar rambursările cu aproximativ 10 la sută. Împrumuturile externe nete pe termen scurt au însumat 381 milioane euro, mai mult cu 9,2 la sută față de anul 2002.

B. Poziția investițională internațională a României

1. Caracterizare generală

Soldul debitor al poziției investiționale internaționale a continuat să crească, ajungând la sfârșitul anului 2003 la nivelul de 14,8 miliarde euro, mai mult cu 3,0 miliarde euro față de cel înregistrat la 31 decembrie 2002. Această evoluție a rezultat din tranzacții externe nete (-2 983 milioane euro), la care s-au adăugat influențele din variația cursurilor de schimb (-69,1 milioane euro) și din reducerea prețului aurului pe piața internațională a metalelor prețioase (-14,2 milioane euro).

Consolidarea mediului economic intern a contribuit la ameliorarea percepției creditorilor și investitorilor străini, conducând la majorarea intrărilor de capital sub forma creditelor externe și a investițiilor străine directe și de portofoliu. Astfel, la sfârșitul anului 2003 datoria externă a României însuma 16,5 miliarde euro, mai mult cu 1 miliard euro față de 31 decembrie 2002, iar soldul participațiilor străine la capitalul social al firmelor românești atingea 9,0 miliarde euro, comparativ cu 7,8 miliarde euro în anul precedent. În schimb, serviciul datoriei externe s-a redus cu 0,4 miliarde euro față de anul 2002, ca efect al aprecierii euro în raport cu dolarul SUA.

Indicatorii de îndatorare externă s-au situat în limite normale. Rata serviciului datoriei externe și ponderea serviciului datoriei externe în PIB s-au redus față de sfârșitul anului 2002 cu 3,6 puncte procentuale, respectiv cu 1,1 puncte procentuale, ajungând la 20,6 la sută și 7,5 la sută, pe fondul creșterii exportului de bunuri și servicii și a produsului intern brut. În schimb, ponderea datoriei externe pe termen scurt în datoria externă totală și ponderea datoriei externe în PIB au crescut cu 1,8 puncte procentuale, respectiv cu 1 punct procentual (până la 6,5 la sută, respectiv 32,7 la sută), ca efect al majorării împrumuturilor pe termen scurt contractate de sectorul nebanca.

Banca Națională a României a continuat să-și consolideze rezerva oficială, valoarea acesteia ajungând la 31 decembrie 2003 la 7,5 miliarde euro. Principalele surse de constituire a rezervei valutare au fost cumpărările de valută efectuate de autoritatea monetară, precum și intrările din împrumuturi externe și din titluri în valută emise de Ministerul Finanțelor Publice.

La sfârșitul anului 2003 activele externe de rezervă însumau 8,2 miliarde euro, mai mult cu 0,2 miliarde euro față de 31 decembrie 2002, în condițiile creșterii rezervei oficiale cu 0,5 miliarde euro și ale reducerii rezervelor valutare ale băncilor cu 0,3 miliarde euro. Astfel, la sfârșitul anului 2003 rezerva valutară a sistemului bancar (inclusiv BNR) acoperea 3,9 luni de import față de 4,2 luni de import la 31 decembrie 2002, iar rezerva oficială s-a menținut în jurul valorii de 4,1 luni de import.

Raportul dintre serviciul datoriei externe și rezerva valutară a ajuns la sfârșitul anului 2003 la 52,8 la sută, mai redus cu 7,2 puncte procentuale față de 31 decembrie 2002.

Tabelul nr. 40. Evoluția activelor externe de rezervă					
	- milioane EUR -				
	31.12.2002	31.03.2003	30.06.2003	30.09.2003	31.12.2003
1. Banca Națională a României	7 009	6 847	6 467	7 782	7 492
aur	1 132	1 044	1 025	1 114	1 118
DST	2	5	3	3	0
valute convertibile	5 875	5 797	5 440	6 664	6 373
2. Bănci	1 042	886	994	858	763
valute convertibile	1 042	886	994	858	763
3. Active externe de rezervă	8 051	7 733	7 461	8 639	8 254
din care:					
3.1. valute convertibile + DST	6 919	6 689	6 437	7 525	7 136
4. Pasive externe	471	546	615	765	920
Rezerva internațională netă (Rd.3-rd.4)	7 581	7 187	6 846	7 874	7 334
din care:					
Rezerva valutară netă (Rd.3.1-rd.4)	6 448	6 143	5 821	6 760	6 216

Creșterea economică, finanțarea preponderent din surse externe a deficitului bugetar și cererea de lichidități a sectorului bancar în anul 2003 au fost principalele premise care au condus la majorarea datoriei externe a României, care a atins nivelul de 16 472 milioane euro. Din aceasta, 93,5 la sută reprezentau datorie pe termen mediu și lung și 6,5 la sută datorie pe termen scurt.

Serviciul datoriei externe în anul 2003 a fost de 3 768,8 milioane euro, din care 3 003,6 milioane euro au reprezentat rate de capital și 765,2 milioane euro dobânzi și comisioane. Structura pe scadențe a serviciului datoriei externe relevă preponderența serviciului datoriei externe pe termen mediu și lung (85,6 la sută).

Datoria externă pe termen mediu și lung a crescut față de sfârșitul anului 2002 cu 4,8 la sută, ajungând la 15 401,2 milioane euro, în urma unor intrări nete din credite externe în valoare de 2 091,6 milioane euro. Nivelul datoriei externe a fost limitat de influențele variației cursului de schimb EUR/USD (-1 218,2 milioane euro) și ale unor conversii de datorie în investiții directe (-163,1 milioane euro).

Din **structura pe creditori** a datoriei externe pe termen mediu și lung la 31 decembrie 2003 rezultă că sursele private dețineau 62,5 la sută (în creștere cu 3,1 puncte procentuale față de anul precedent), organismele internaționale 33,5 la sută (în scădere cu 1,7 puncte procentuale) și sursele bilaterale 4 la sută (în scădere cu 1,4 puncte procentuale).

Tabelul nr. 41. Datoria externă pe termen mediu și lung (pe creditori)

- milioane EUR -

	31.12.2002	%	31.12.2003	%
TOTAL	14 691,0	100,0	15 401,2	100,0
Organisme internaționale	5 176,7	35,2	5 163,1	33,5
FMI	408,3	2,8	474,5	3,1
BIRD	2 163,0	14,7	1 828,7	11,9
BEI	1 197,8	8,2	1 411,2	9,2
BERD	835,5	5,7	813,2	5,3
Relații bilaterale	786,1	5,4	619,7	4,0
Canada	130,5	0,9	91,5	0,6
Germania	210,8	1,4	155,3	1,0
Italia	98,8	0,7	77,1	0,5
Austria	86,4	0,6	85,7	0,6
Investiții de portofoliu	2 604,3	17,7	2 994,4	19,4
CS First Boston Elveția	600,0	4,1	600,0	3,9
Deutsche Bank	850,0	5,8	1 400,0	9,1
Ing Bank Barings	300,0	2,0	300,0	1,9
Bănci private	2 155,7	14,7	2 778,7	18,0
Germania	272,8	1,9	421,2	2,7
Franța	285,9	1,9	389,4	2,5
SUA	336,0	2,3	218,6	1,4
Marea Britanie	282,5	1,9	401,9	2,6
Olanda	318,8	2,2	388,4	2,5
Credite furnizor	380,2	2,6	275,6	1,8
Grecia	197,4	1,3	131,8	0,9
Alți creditori	3 588,0	24,4	3 569,7	23,2

Structura pe valute a datoriei externe pe termen mediu și lung relevă preponderența monedei europene (54,2 la sută, în creștere cu 6,6 puncte procentuale față de 31 decembrie 2002), urmată de dolarul SUA (38,7 la sută, în scădere cu 7,7 puncte procentuale) și de alte valute (7,1 la sută, în creștere cu 1,1 puncte procentuale).

Tabelul nr. 42. Structura pe valute a rezervelor valutare și a datoriei externe pe termen mediu și lung

- milioane EUR -

	Rezerve valutare				Datorie externă pe termen mediu și lung			
	31.12.2002	%	31.12.2003	%	31.12.2002	%	31.12.2003	%
TOTAL	6 919,1	100,0	7 136,1	100,0	14 691,0	100,0	15 401,2	100,0
EUR	3 242,0	46,9	4 205,4	58,9	6 992,5	47,6	8 340,0	54,2
USD	3 623,6	52,4	2 540,9	35,6	6 811,6	46,4	5 956,7	38,7
Alte valute	53,6	0,8	389,8	5,5	886,9	6,0	1 104,5	7,2

Structura pe debitori a datoriei externe pe termen mediu și lung relevă că datoria publică deține în continuare ponderea principală (42 la sută), urmată de datoria privată (37,2 la sută) și de datoria public garantată (20,8 la sută). Comparativ cu anul 2002, s-a înregistrat o creștere a ponderii datoriei publice (cu 0,9 puncte procentuale), concomitent cu reducerea datoriei public garantate (cu 0,6 puncte procentuale) și a celei private (cu 0,3 puncte procentuale).

Tabelul nr. 43. Datoria externă pe termen mediu și lung (pe debitori)

	31.12.2002		31.12.2003	
		%		%
TOTAL	14 691,0	100,0	15 401,2	100,0
Datorie publică	6 040,7	41,1	6 469,9	42,0
Datorie public garantată	3 146,0	21,4	3 197,5	20,8
Datorie privată	5 504,3	37,5	5 733,8	37,2

Datoria externă privată a atins la sfârșitul anului 2003 nivelul de 5 733,8 milioane euro, în creștere cu 4,2 la sută, ca urmare a unor intrări nete de capital în valoare de 851,6 milioane euro (preponderent credite „mamă-fiică”). Nivelul datoriei externe private a fost limitat de influențele variației cursului de schimb EUR/USD (-459 milioane euro) și ale unor conversii de datorie în aport de capital (-163,1 milioane euro).

Împrumuturile externe de natura datoriei private au fost repartizate pe activități economice astfel: industria prelucrătoare (35,1 la sută), poștă și telecomunicații (11,8 la sută), transport și depozitare (9,5 la sută), activități financiar-bancare (9,5 la sută). În cadrul industriei prelucrătoare cea mai mare parte a împrumuturilor externe s-a regăsit în: industria alimentară, a băuturilor și tutunului (22,6 la sută), mobilier (15,9 la sută), industria textilă și a confecțiilor textile (9,7 la sută) și industria de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice (9,1 la sută).

Tabelul nr. 44. Datoria externă pe termen mediu și lung (pe scadențe)

	31.12.2002		31.12.2003	
		%		%
TOTAL	14 691,0	x	15 401,2	x
Datorie publică	6 040,7	100,0	6 469,9	100,0
1-5 ani	474,6	7,9	311,0	4,8
peste 5 ani	5 566,1	92,1	6 158,9	95,2
Datorie public garantată	3 146,0	100,0	3 197,5	100,0
1-5 ani	1 194,9	38,0	952,2	29,8
peste 5 ani	1 951,1	62,0	2 245,3	70,2
Datorie privată	5 504,3	100,0	5 733,8	100,0
1-5 ani	2 824,5	51,3	2 923,0	51,0
peste 5 ani	2 679,8	48,7	2 810,8	49,0

Din **structura pe scadențe** a datoriei externe pe termen mediu și lung la sfârșitul anului 2003 rezultă că datoria publică și public garantată erau constituite preponderent din împrumuturi pe termen lung (95,2 la sută, respectiv 70,2 la sută), în timp ce în datoria privată ponderea cea mai mare era deținută de datoria pe termen mediu (51 la sută).

Tabelul nr. 45. Datoria externă pe termen mediu și lung (pe tipuri de dobândă)

	31.12.2002		31.12.2003	
		%		%
	-milioane EUR-			
TOTAL	14 691,0	100,0	15 401,2	100,0
Dobânzi variabile	7 675,8	52,2	7 953,0	51,6
DOBANDA STANDARD BIRD	874,5	6,0	722,1	4,7
DOBANDA STANDARD FMI	408,3	2,8	474,5	3,1
LIBOR USD 1 lună	107,0	0,7	129,5	0,8
LIBOR USD 3 luni	643,6	4,4	693,1	4,5
LIBOR USD 6 luni	3 300,6	22,5	2 920,8	19,0
LIBOR USD 12 luni	272,0	1,9	252,2	1,6
LIBOR EURO 3 luni	337,3	2,3	348,0	2,3
EURIBOR 3 luni	331,1	2,3	409,0	2,7
EURIBOR 6 luni	970,1	6,6	1 408,6	9,1
Dobânzi fixe	7 015,2	47,8	7 448,2	48,4
0,0-4,99%	1 869,5	12,7	2 193,2	14,2
5,0-9,99%	2 983,3	20,3	3 327,4	21,6
peste 10,0%	2 162,4	14,7	1 927,6	12,5

Structura pe dobânzi a datoriei externe pe termen mediu și lung reflectă faptul că împrumuturile cu dobândă variabilă au reprezentat 51,6 la sută, iar cele cu dobândă fixă 48,4 la sută. Se remarcă tendința de creștere a ponderii angajamentelor externe cu dobândă fixă sub 10 la sută, ca urmare a îmbunătățirii *rating*-ului de țară.

2. Structura poziției investiționale internaționale

La sfârșitul anului 2003 autoritatea monetară a fost singurul sector instituțional care s-a situat pe poziția de creditor net (7 025 milioane euro, mai mare cu 6,3 la sută față de 31 decembrie 2002), ca urmare a consolidării rezervei oficiale și a reducerii pasivelor pe termen scurt. Sectorul bancar și-a accentuat poziția de debitor net (-1 167 milioane euro), ca efect al reducerii activelor externe de rezervă și al majorării depozitelor în valută ale nerezidenților. Sectorul guvernamental și sectorul nebanancar au continuat să înregistreze poziții net debitoare (-4 182 milioane euro, respectiv -16 505 milioane euro), ca urmare a creșterii împrumuturilor externe și a investițiilor străine directe.

2.1. Investiții directe

Soldul investițiilor directe la sfârșitul anului 2003 a fost de 9 950,9 milioane euro, mai mare cu 16,8 la sută față de 31 decembrie 2002, datorită creșterii semnificative a volumului de investiții directe ale nerezidenților în România.

2.1.1. Active externe

La sfârșitul anului 2003, investițiile directe ale rezidenților în străinătate (participații la capital) au însumat 167,5 milioane euro (cu 21,1 la sută mai mult decât la 31 decembrie 2002), din care 59,2 la sută au reprezentat participații la capital ale sectorului bancar.

2.1.2. Pasive externe

La sfârșitul anului 2003, investițiile directe ale nerezidenților în România au fost de 10 118,4 milioane euro, mai mari cu 16,9 la sută față de sfârșitul anului precedent, ca urmare a unor intrări nete de 1 627 milioane euro. Principalul beneficiar al investițiilor directe a fost sectorul nebancar, care înregistra la 31 decembrie 2003 investiții străine în valoare de 9,8 miliarde euro (în creștere cu 17,3 la sută față de anul precedent), din care aproximativ 90 la sută au constituit participații la capital, iar diferența credite „mamă-fiică”.

Tabelul nr. 46. Credite "mamă-fiică" (după țara de rezidență a investitorului)				
Țara	Sold la 31.12.2002		Sold la 31.12.2003	
		%		%
TOTAL	778,4	100,0	1072,3	100,0
Sector bancar	11,7	1,5	10,9	1,0
Kuwait	4,7	0,6	4,0	0,4
Austria	6,9	0,9	6,9	0,6
Sector nebancar	766,7	98,5	1061,4	99,0
Austria	42,4	5,4	48,0	4,5
Cipru	38,2	4,9	44,2	4,1
Franța	34,2	4,4	65,1	6,1
Germania	99,9	12,8	108,4	10,1
Italia	29,4	3,8	58,7	5,5
Olanda	360,5	46,3	479,9	44,8
SUA	31,2	4,0	30,1	2,8
Marea Britanie	40,2	5,2	63,7	5,9
Alte țări	90,7	11,7	163,3	15,2

Peste 60 la sută din investițiile directe în România au fost orientate către industria prelucrătoare, iar o treime din forța de muncă din acest sector lucrează în companii cu capital străin. Din datele publicate de Oficiul Național al Registrului Comerțului rezultă că din numărul societăților cu capital străin înregistrate la sfârșitul anului 2003, cele mai multe se regăsesc în regiunea București-Ilfov (54,9 la sută), urmată de regiunile Vest (10,4 la sută) și zona Nord-Est (9,9 la sută). Din punct de vedere al capitalului subscris, primul loc este ocupat de regiunea București-Ilfov (50,8 la sută), urmată de regiunea Sud-Muntenia (12,2 la sută) și de regiunea Sud-Est (12 la sută). Principalii investitori străini în România provin din Olanda, Franța și Germania.

În sectorul bancar, investițiile străine directe au crescut în volum absolut (cu 7,6 la sută față de 31 decembrie 2002), dar s-au redus ca pondere în totalul investițiilor străine directe (cu 0,3 puncte procentuale).

2.2. Investiții de portofoliu

Soldul debitor al investițiilor de portofoliu la sfârșitul anului 2003 a fost de 3 546,3 milioane euro, mai mare cu 14,9 la sută față de 31 decembrie 2002, în principal datorită creșterii pasivelor externe, printr-o emisiune publică de euroobligțiuni, destinată finanțării deficitului bugetar.

2.2.1. Active externe

Structura investițiilor de portofoliu pe plasamente relevă faptul că valoarea titlurilor sub formă de acțiuni și obligațiuni achiziționate de rezidenți până la 31 decembrie 2003 a fost nesemnificativă. Soldul acțiunilor a scăzut cu 12 milioane euro față de sfârșitul anului 2002, iar cel al obligațiunilor a crescut cu 6 milioane euro, în exclusivitate în sectorul bancar.

Tabelul nr.47. Structura investițiilor de portofoliu (active externe)

	-milioane EUR-			
	31.12.2002	%	31.12.2003	%
TOTAL	21,2	100,0	15,2	100,0
Acțiuni	17,7	83,5	5,7	37,5
-alte sectoare	17,7	83,5	5,7	37,5
Obligațiuni și instrumente ale pieței monetare	3,5	16,5	9,5	62,5
-sector bancar	0,9	4,2	6,9	45,4
-sector nebanca	2,6	12,3	2,6	17,1

2.2.2. Pasive externe

Pasivele externe aferente investițiilor de portofoliu au crescut cu 453,1 milioane euro față de 31 decembrie 2002, pe seama euroobligațiunilor⁸ în valoare de 700 milioane euro, emise în luna iulie 2003 pentru finanțarea deficitului bugetar și a acțiunilor cumpărate de către nerezidenți pe piața de capital. Ieșirile de capital au fost grevate de răscumpărările de euroobligațiuni și de bilete la ordin, în valoare de 150 milioane euro, respectiv 80,7 milioane euro.

Tabelul nr.48. Structura investițiilor de portofoliu (pasive externe)

	-milioane EUR-			
	31.12.2002	%	31.12.2003	%
TOTAL	3 108,4	100,0	3 561,5	100,0
Acțiuni	495	15,9	555	15,6
-alte sectoare	495	15,9	555	15,6
Obligațiuni și instrumente ale pieței monetare	2 613,4	84,1	3 006,5	84,4
-sector guvernamental	1 867,0	60,1	2 328,2	65,4
-sector nebanca	746,4	24,0	678,3	19,0

Structura investițiilor de portofoliu pe plasamente a rămas aproape nemodificată față de sfârșitul anului 2002, ponderea principală fiind deținută de obligațiuni (84,4 la sută). Cea mai mare parte din volumul obligațiunilor se regăsește în sectorul guvernamental, iar restul în sectorul nebanca.

2.3. Alte investiții

Soldul debitor al poziției „alte investiții” a însumat 8 823,1 milioane euro la sfârșitul anului 2003, cu 1 656,3 milioane euro mai mult față de 31 decembrie 2002, pe fondul scăderii activelor externe de rezervă ale sectorului bancar și al majorării împrumuturilor primite de la nerezidenți.

⁸ sub coordonarea băncilor de investiții Deutsche Bank, Citigroup, JP Morgan și UBS

2.3.1. Active externe

Activele externe ale poziției „alte investiții” includ împrumuturile financiare și comerciale acordate de rezidenți persoanelor fizice și juridice străine, documentele de export, participațiile României la capitalul social al organismelor internaționale, conturile active de cliring, depozitele rezidenților în străinătate. În perioada analizată activele externe s-au diminuat cu 914 milioane euro, ca efect al aprecierii euro față de dolarul SUA (840 milioane euro) și al reducerii depozitelor deținute de rezidenți în străinătate. Cea mai mare parte a activelor externe au reprezentat-o împrumuturile (67,4 la sută), urmate de depozitele rezidenților în străinătate (26,0 la sută) și de alte active (6,6 la sută).

Tabelul nr.49. Structura poziției „alte investiții” (active externe)

	31.12.2002		31.12.2003	
		%		%
TOTAL	5 594,1	100,0	4 680,1	100,0
Autoritatea monetară	9,3	0,2	7,7	0,2
-alte active	9,3	0,2	7,7	0,2
Sectorul guvernamental	3 761,9	67,2	3 147,4	67,3
-credite comerciale	3 396,2	60,7	2 842,5	60,7
-împrumuturi/depozite	5,1	0,1	4,2	0,1
-alte active	360,6	6,4	300,7	6,4
Sectorul bancar	1 054,3	18,8	775,5	16,6
-împrumuturi/depozite	1 054,3	18,8	775,5	16,6
Sectorul nebancar	768,6	13,7	749,5	16,0
-credite comerciale	306,2	5,5	287,9	6,2
-împrumuturi/depozite	462,4	8,3	461,6	9,9

Din structura poziției „alte investiții” pe sectoare instituționale rezultă că sectorul guvernamental a fost principalul deținător de creanțe externe (67,3 la sută, majoritatea cu scadență depășită), urmat de sectorul bancar (16,6 la sută) și sectorul nebancar (16 la sută). Peste 60 la sută din creanțele externe pe termen mediu și lung ale sectorului guvernamental provin din exporturi efectuate înainte de 1990 în țările în curs de dezvoltare din Orientul Mijlociu, Africa, America Latină și în fostele membre CAER.

Tabelul nr. 50. Creanțe guvernamentale pe termen mediu și lung la 31 decembrie 2003

Țara	Total creanțe	pe scadențe	
		cu scadență depășită	cu scadență în 2003
TOTAL	1 631 304	1 622 929	8 375
RPD Coreea	19 357	19 357	0
Guineea	14 890	14 414	476
Irak	1 368 458	1 368 458	0
Mozambic	110 409	102 510	7 899
Sudan	97 466	97 466	0
Siria	20 724	20 724	0

Din totalul creanțelor guvernamentale, 42,6 la sută sunt exprimate în ruble transferabile și provin din operațiunile de export și din acțiunile de cooperare efectuate de România în cadrul fostului CAER.

**Tabelul nr. 51. Creanțe guvernamentale pe termen mediu și lung la 31 decembrie 2003
(pe relația ruble transferabile)**

Țara	Total creanțe	- mii ruble transferabile - pe scadențe	
		cu scadență depășită	cu scadență în 2003
TOTAL	1 742 191	1 708 110	34 081
din care:			
Cuba	1 018 581	984 653	33 928
Mongolia	3 050	3 050	0
RPD Coreea	8 204	8 204	0
Rusia	590 670	590 670	0
Ucraina	121 686	121 533	153

Poziția „alte active ale sectorului guvernamental” cuprinde conturile de cliring pe relația deize convertibile și ruble transferabile și participațiile României la capitalul social al organismelor internaționale. În anul 2003, evoluția acestei poziții a fost influențată de achitarea celei de-a șasea rate de participare la capitalul social al BERD (1,4 milioane euro), prin emiterea de către Ministerul Finanțelor Publice a unui bilet la ordin în valoare de 810 mii euro și a unei plăți *cash* de 540 mii euro. Soldul conturilor de cliring a fost de 181,7 milioane euro la 31 decembrie 2003, cu 48,1 milioane euro mai mic decât la sfârșitul anului 2002, ca efect al aprecierii euro față de principalele valute convertibile. Siria și Cuba continuă să fie principalii debitori ai României, iar Rusia și-a lichidat datoria de 10 milioane euro.

În sectorul bancar soldul poziției „alte investiții” s-a redus cu 278,8 milioane euro față de 31 decembrie 2002, pe fondul scăderii depozitelor rezidenților în străinătate, determinată de reorientarea băncilor către creditarea sectorului privat intern. Astfel, în anul 2003 creditul intern neguvernamental în valută a crescut cu 27,3 la sută.

Tabelul nr. 52. Alte investiții ale sectorului bancar (active externe)

	-milioane EUR-	
	31.12.2002	31.12.2003
TOTAL	1 054,3	775,5
numerar și cecuri	125,5	134,6
depozite, disponibilități deținute în străinătate	873,8	580,9
-la vedere	97,6	74,9
-la termen	753,7	483,9
-colaterale	22,5	22,1
alte active	55,0	60,0
-ordine de plată, creanțe, operațiuni ale băncilor	19,0	11,5
-credite acordate în valută nerezidenților	13,0	20,0
-altele	23,0	28,5

Structura plasamentelor sectorului bancar reflectă că ponderea majoritară la „alte investiții” au avut-o depozitele și disponibilitățile la alte bănci în străinătate (74,9 la sută, preponderent depozite), urmate de numerar și cecuri (17,4 la sută) și de alte active (7,7 la sută).

Structura pe valute a lichidităților sectorului bancar evidențiază continuarea evoluției ascendente a activelor denominate în euro (64,7 la sută), în defavoarea celor exprimate în dolari SUA (24,8 la sută), în concordanță cu evoluția comerțului exterior în structură geografică.

În sectorul nebanca, soldul poziției „alte investiții” a scăzut cu 2,5 la sută față de sfârșitul anului 2002, ca urmare a reducerii creanțelor comerciale. Activele externe pe termen lung reprezintă creanțe cu scadență depășită, provenite din exporturile efectuate de România, înainte de anul 1989, în țări din Africa și Orientul Mijlociu, din care în anul 2003 au fost recuperate 16,9 milioane euro, reprezentând datoria Angolei.

Tabelul nr. 53. Creanțele comerciale ale sectorului nebanca la 31 decembrie 2003

Țara	Total creanțe	-echivalent mii EUR- Creanțe cu scadență depășită
TOTAL	56 819	56 819
Congo	1 145	1 145
Mozambic	7 234	7 234
Nigeria	1 207	1 207
R. Centrafricană	6 107	6 107
Sudan	38 432	38 432
Somalia	1 989	1 989
Siria	266	266
Alte țări	439	439

Soldul creanțelor comerciale pe termen mediu și lung s-a redus cu o treime față de 31 decembrie 2002, în timp ce soldul documentelor de export pe termen scurt s-a menținut la un nivel comparabil.

2.3.2. Pasive externe

Pasivele externe ale poziției „alte investiții” includ împrumuturile financiare și comerciale acordate de nerezidenți persoanelor fizice și juridice din România, documentele de import, conturile pasive de cliring, depozitele nerezidenților și conturile tranzitorii. În perioada analizată, pasivele externe ale poziției „alte investiții” au crescut cu 742,3 milioane euro față de 31 decembrie 2002, ca urmare a derulării unor tranzacții nete în valoare de 1 815 milioane euro - constând în cea mai mare parte în intrări din credite externe, a căror influență a fost limitată de aprecierea euro față de dolarul SUA (-1 072,7 milioane euro).

Structura pe plasamente a pasivelor externe relevă preponderența împrumuturilor externe (91,9 la sută), urmate de depozitele nerezidenților (7,6 la sută) și de alte pasive (0,5 la sută). Ponderea creditelor externe cu scadență de sub un an în total credite externe a crescut cu 2,6 puncte procentuale în perioada de referință, ca urmare a majorării datoriei externe pe termen scurt a sectorului nebanca.

Tabelul nr.54 Structura poziției „alte investiții ”(pasive externe)

	31.12.2002	%	31.12.2003	%
TOTAL	12 760,8	100,0	13 503,1	100,0
Autoritatea monetară	408,3	3,2	474,5	3,5
-împrumuturi/depozite	408,3	3,2	474,5	3,5
Sectorul guvernamental	4 710,6	36,9	5 001,5	37,0
-credite comerciale	98,5	0,8	57	0,4
-împrumuturi/depozite	4 576,3	35,9	4 914,2	36,4
-alte pasive	35,8	0,3	30,3	0,2
Sectorul bancar	963,9	7,6	1 696,3	12,6
-împrumuturi/depozite	963,9	7,6	1 696,3	12,6
Sectorul nebancar	6 678,0	52,3	6 330,8	46,9
-credite comerciale	828,7	6,5	690,3	5,1
-împrumuturi/depozite	5 801,7	45,5	5 602,2	41,5
-alte pasive	47,6	0,4	38,3	0,3

Din analiza pe sectoare instituționale reiese faptul că ponderea pasivelor externe ale sectorului bancar a crescut cu 5 puncte procentuale față de sfârșitul anului 2002, iar cea a pasivelor externe ale sectorului nebancar s-a redus cu 5,5 puncte procentuale. Sectorul guvernamental deținea 37 la sută din pasivele externe la sfârșitul anului 2003, soldul creditelor externe pe termen mediu și lung totalizând 4 971,1 milioane euro. Creșterea cu 6,3 la sută a datoriei pe termen mediu și lung a sectorului guvernamental s-a datorat unor intrări nete de capital în valoare de 789,2 milioane euro, destinate finanțării unor proiecte de investiții, a căror influență a fost limitată de aprecierea euro față de dolarul SUA (-492,9 milioane euro).

Tabelul nr. 55. Datoria externă pe termen mediu și lung a sectorului guvernamental, pe principalii creditori

	- milioane EUR -	
	31.12.2002	31.12.2003
TOTAL	4 674,8	4 971,1
Organisme internaționale	3 285,8	3 242,6
BERD	163,8	124,7
BIRD	1 971,8	1 655,3
UE	170,0	220,0
BEI	843,6	1 061,8
FIDA	2,5	3,3
FDS CE	109,7	103,1
OECD	24,4	74,3
Relații bilaterale	319,3	244,6
Suedia	2,9	0,0
Canada	3,1	1,7
Japonia	86,1	67,2
SUA	58,0	43,9
Germania	78,4	41,3
Italia	67,8	60,6
Franța	23,1	29,9
Bănci private	954,7	1 375,1
Austria	30,0	53,6
Germania	153,5	261,3
Franța	133,1	254,9
Olanda	134,9	199,4
Irlanda	17,8	10,3
SUA	210,4	150,5
Elveția	40,2	82,4
Israel	101,1	82,6
Marea Britanie	78,1	162,4
Suedia	0,0	49,7
Alții	55,6	68,0
Credite furnizor	98,5	57,0
Alți creditori	16,5	51,8

Sursa: Ministerul Finanțelor Publice.

Structura pe creditori a pasivelor externe de la poziția „alte investiții” arată că organismele internaționale au continuat să fie principalul creditor al sectorului guvernamental (65,2 la sută, în scădere cu 5,1 puncte procentuale față de 31 decembrie 2002), urmate de băncile private (27,7 la sută, în creștere cu 7,2 puncte procentuale) și de sursele bilaterale (4,9 la sută, în scădere cu 1,9 puncte procentuale). Între principalii furnizori de credite externe, Banca Mondială își menține poziția de lider, cu toate că ponderea creditelor acordate a scăzut de la 42,2 la sută la 31 decembrie 2002 la 33,3 la sută. Creditele primite de la Banca Mondială au însumat 85,4 milioane euro, din care 13,9 milioane euro au fost destinate învățământului, 17,3 milioane euro extracției petrolului, 13,5 milioane euro reabilitării căilor ferate și 10 milioane euro protecției forței de muncă. Ratele de capital rambursate în contul creditelor de la BIRD au însumat 112,7 milioane euro, din care 28,7 milioane euro pentru creditul de ajustare structurală (SAL), 15,5 milioane euro pentru „importuri critice”, 11,8 milioane euro pentru agricultură și 10,4 milioane euro pentru reforma sectorului sanitar.

Banca Europeană de Investiții și-a consolidat poziția de creditor al sectorului guvernamental, ponderea creditelor de la BEI reprezentând 21,4 la sută din soldul creditelor externe la 31 decembrie 2003, față de 18 la sută la sfârșitul anului 2002. Creditele atrase în anul 2003 au însumat 275,6 milioane euro și au fost destinate în special proiectelor de investiții pentru: construirea și reabilitarea autostrăzilor și drumurilor (110,5 milioane euro); modernizarea infrastructurii feroviare (59,9 milioane euro); restructurarea sistemului de transport urban și modernizarea metroului București (40,4 milioane euro); combaterea efectelor inundațiilor (49,7 milioane euro).

Băncile private au acordat sectorului guvernamental până la 31 decembrie 2003 credite în valoare de 1 375,1 milioane euro (reprezentând 27,7 la sută din creditele externe primite de sectorul guvernamental), mai mult cu 44 la sută decât la sfârșitul anului precedent. Datoria sectorului guvernamental s-a majorat semnificativ în anul 2003, în special față de băncile din Germania, Franța și Marea Britanie.

La 31 decembrie 2003 pasivele externe ale sectorului bancar însumau 1 696,3 milioane euro, din care 670,7 milioane euro reprezentau credite externe și 1 025,6 milioane euro depozite ale nerezidenților.

Tabelul nr. 56. Alte investiții ale sectorului bancar (pasive externe)

	31.12.2002	31.12.2003
TOTAL	963,9	1 696,3
Împrumuturi externe	326,5	670,7
împrumuturi pe termen scurt	18,3	64,7
împrumuturi pe termen mediu și lung	308,2	606,0
Depozite ale nerezidenților	637,4	1 025,6
depozite pe termen scurt ale nerezidenților bancari	268,4	606,2
depozite pe termen scurt ale altor nerezidenți	183,9	248,8
depozite pe termen lung ale nerezidenților bancari	185,1	170,6

Structura pe scadențe a pasivelor externe „alte investiții” ale sectorului bancar evidențiază schimbarea raportului între pasivele pe termen scurt și cele pe termen lung. Ponderea pasivelor pe termen scurt a crescut de la 48,8 la sută la sfârșitul anului 2002 la 54,2 la sută la 31 decembrie 2003, ca urmare a dublării volumului depozitelor băncilor nerezidente. Mai mult de jumătate din pasivele externe pe termen scurt erau concentrate la patru bănci: Alpha Bank, Raiffeisen Bank, Piraeus Bank și HVB Bank. Soldul creditelor pe termen lung a fost aproximativ dublu comparativ cu cel înregistrat la 31 decembrie 2002, ca urmare a unor influxuri nete de 332,8 milioane euro.

Structura pe creditori a datoriei externe pe termen mediu și lung a sectorului bancar relevă faptul că 50,4 la sută din împrumuturi au provenit de la organisme internaționale, 47,5 la sută de la bănci private și 1,5 la sută din surse bilaterale. În cadrul organismelor internaționale, principalul finanțator a fost Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, urmată de Banca Europeană de Investiții și de Corporația Financiară Internațională. Principalele bănci care au beneficiat de finanțare externă de la organismele internaționale au fost: Banca Comercială Română (44 la sută), Banca Română pentru Dezvoltare (18,5 la sută), Banc Post (12,2 la sută) și HVB Bank (6,5 la sută).

Tabelul nr. 57. Datoria externă pe termen mediu și lung a sectorului bancar (pe creditori)

	-milioane EUR-	
	31.12.2002	31.12.2003
TOTAL	308,2	606,0
Relații bilaterale	10,6	9,0
Organisme internaționale	170,7	305,5
Bănci private	123,3	288,1
Alte surse private	3,6	3,4

Pasivele externe ale sectorului nebancaar dețineau, la sfârșitul anului 2003, ponderea cea mai mare în totalul pasivelor externe ale poziției „alte investiții”, 46,9 la sută, mai puțin cu 5,4 puncte procentuale față de 31 decembrie 2002, ca urmare a aprecierii euro față de dolarul SUA și a reducerii volumului împrumuturilor pe termen mediu și lung.

Tabelul nr. 58. Alte investiții ale sectorului nebancaar (pasive externe)

	-milioane EUR-	
	31.12.2002	31.12.2003
TOTAL	6 678,0	6 330,8
Împrumuturi externe	6 182,0	5 877,8
împrumuturi pe termen scurt	265,0	595,0
împrumuturi pe termen mediu și lung	5 917,0	5 282,8
Documente de import	448,4	414,7
documente de import pe termen lung	11,0	4,0
documente de import pe termen scurt	437,4	410,7
Conturi tranzitorii	47,6	38,3

Împrumuturile pe termen mediu și lung la 31 decembrie 2003 totalizau 5 282,8 milioane euro, în scădere față de sfârșitul anului 2002, atât în valoare absolută, cât și ca pondere în pasivele sectorului nebancaar (cu 634,2 milioane euro, respectiv cu 5,2 puncte procentuale), ca urmare a reorientării agenților economici autohtoni către surse interne de finanțare.

Tabelul nr. 59. Datoria externă pe termen mediu și lung a sectorului nebancaar

	-milioane EUR-	
	31.12.2002	31.12.2003
Total pe debitori	5 917,0	5 282,8
datorie public garantată	1 792,4	1 503,0
datorie privată	4 124,6	3 779,8
Total pe creditori	5 917,0	5 282,8
Relații bilaterale	456,2	366,1
Organisme internaționale	1 311,9	1 140,6
Bănci private	1 073,7	1 109,0
Alte surse private	3 075,3	2 667,2

Structura pe creditori a datoriei externe pe termen mediu și lung a sectorului nebancaar relevă faptul că economia românească a fost finanțată în principal din surse private de capital (71,5 la sută), diferența provenind de la organisme internaționale (21,6 la sută) și de la agenții guvernamentale (6,9 la sută). În cadrul organismelor internaționale, Banca Europeană pentru Reconstrucție și

Dezvoltare a fost principalul creditor (47,3 la sută), urmată de Banca Europeană de Investiții (23,7 la sută) și Banca Mondială (15,2 la sută). Împrumuturile de la organismele internaționale au fost destinate dezvoltării infrastructurii, modernizării unor companii și extinderii rețelei de telefonie mobilă.

Structura pe debitori a datoriei externe pe termen mediu și lung a sectorului nebanca evidențiază preponderența creditelor private (71,5 la sută), în raport cu creditele garantate de stat (28,5 la sută).

La poziția „alte investiții”, pasivele externe ale autorității monetare reprezintă împrumuturile primite de la Fondul Monetar Internațional. La sfârșitul anului 2003 împrumuturile de la FMI însumau 474,5 milioane euro, mai mari cu 16,2 la sută față de 31 decembrie 2002, în condițiile primirii ultimelor tranșe din acordul *stand-by* 2001 (204,8 milioane euro).

Tabelul nr. 60. Împrumuturi în cadrul acordurilor cu FMI

Acord	Cumpărări -mil. DST-	Răscumpărări -mil. DST-	Datorie	
			-mil. DST-	-echiv. mil. EUR-
Facilitate de transformare sistemică	188,53	172,81	15,72	18,60
stand-by 1999	139,75	54,81	84,94	100,60
stand-by 2001	300,00	0,00	300,00	355,30

2.4. Active de rezervă (BNR)

Poziția investițională internațională a autorității monetare a cunoscut evoluția cea mai favorabilă dintre sectoarele instituționale. Activele externe au atins 7 491,6 milioane euro, mai mult cu 482,6 milioane euro decât la 31 decembrie 2002 și au acoperit 4,1 luni de import de bunuri și servicii.

Stocul de aur monetar a rămas nemodificat (105,2 tone), iar valoarea acestuia s-a redus cu 14,2 milioane euro, datorită scăderii prețului aurului pe piața internațională a metalelor prețioase (de la 334,3 euro/uncie la 31 decembrie 2002 la 330,9 euro/uncie la sfârșitul anului 2003).

La sfârșitul anului 2003, rezerva valutară a însumat 6 373,6 milioane euro, cu 8,4 la sută mai mult decât la 31 decembrie 2002. Una dintre sursele principale de alimentare a rezervelor valutare a fost, ca și în anii precedenți, valuta achiziționată de pe piața valutară, Banca Națională a României situându-se aproape în permanență pe poziția de cumpărător net. Cumpărările nete efectuate de BNR în 2003 au însumat 523,4 milioane euro. Creșterea rezervelor valutare ale BNR s-a mai datorat împrumuturilor externe (954,2 milioane euro), titlurilor în valută emise de Ministerul Finanțelor Publice pe piața internă (365 milioane euro) și depunerilor în contul rezervelor minime obligatorii (390,2 milioane euro).

În anul 2003 plățile efectuate din rezerva oficială în contul serviciului datoriei externe au însumat 1 041,6 milioane euro, iar răscumpărările titlurilor în valută emise de Ministerul Finanțelor Publice pe piața internă s-au cifrat la 403,8 milioane euro.

Tabelul nr. 61. Structura rezervei oficiale pe plasamente

	31.12.2002	30.06.2003	-milioane EUR- 31.12.2003
TOTAL	7 009,0	6 467,2	7 491,6
Valute convertibile	5 876,8	5 442,7	6 373,6
numerar și cecuri	0,0	0,0	0,0
disponibilități la bănci și organisme internaționale	683,7	766,5	595,3
bonuri de tezaur	5 193,1	4 676,2	5 778,3
Aur	1 132,2	1 024,5	1 118,0

Structura pe plasamente a rezervei valutare relevă majorarea ponderii titlurilor de valoare de la 88,4 la sută la sfârșitul anului 2002 la 90,7 la sută la 31 decembrie 2003, concomitent cu scăderea ponderii disponibilităților la bănci în străinătate.

Structura pe valute a rezervei la sfârșitul anului 2003 reflectă preponderența monedei europene (58,2 la sută, în creștere cu 10,8 puncte procentuale față de 31 decembrie 2002), urmată de dolarul SUA (36,9 la sută, în scădere cu 15,7 puncte procentuale) și de alte valute (4,9 la sută).